

โครงการวิจัยและพัฒนาประจำปี งบประมาณ 2551
กองวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ชื่อโครงการ

(ภาษาไทย) : การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

(ภาษาอังกฤษ): **A study of coordinating process for local leaders on cultural
tourism. Case study: Wat Phrathatruangrong Muang District, Sisaket
Province**

หัวหน้าโครงการ : นางสาวพรศิริ วิรุณพันธ์

ตำแหน่ง : อาจารย์

สถานที่ทำงาน : งานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ระยะเวลาโครงการ : (ไม่เกิน 1 ปี) 1 ตุลาคม 2550 ถึง 30 กันยายน 2551 งบประมาณ: 35,000 บาท

(นางสาวพรศิริ วิรุณพันธ์)

ผู้วิจัย

ชื่องานวิจัยเรื่อง	การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวพรศิริ วิรุณพันธ์
การศึกษา	ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการตลาด

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือเพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวและกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.ห้วยป่าล้อม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ตามความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่น จำนวน 50 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ แบบมาตราประมาณค่า และแบบปลายเปิด ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

การศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาสามารถจำแนกตามประเด็นด้านต่างๆ ได้ ดังนี้ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมคือ ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมายมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.92 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คือสภาพการเข้าถึง / เส้นทางคมนาคมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.94 ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวคือ กิจกรรมที่วัดจัดขึ้นและสินค้าที่ระลึกมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86 ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยคือ ความปลอดภัยในด้านสุขภาพอนามัยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 ด้านการบริหารจัดการคือ มีสื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาสามารถจำแนกตามประเด็นด้านต่างๆ ได้ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา คืออำนาจความสะดวกในการค้นหาปัญหามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันคือ อำนาจความสะดวกในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.36 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันคือ ชักชวน

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง
จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาสามารถจำแนกตามประเด็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
ควรให้มีการจัดทำสถานที่จอดรถเพิ่มเติมจากเดิม ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว ควรให้มีกิจกรรม
ถวายสังฆทานให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการจะถวายสังฆทานและรดน้ำมนต์ ด้านสวัสดิการ
และความปลอดภัย ควรมีการจัดเวรยามหรือ อปพร. เพิ่มความปลอดภัยและให้บริการนักท่องเที่ยว
มากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการจัดให้มีการประชุมชาวบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Title: A study of coordinating process for local
leaders on cultural tourism. Case study:
Wat Phrathatruangrong Muang District,
Sisaket Province

Researcher: Miss Pornsiri Wirunphun

Education: M.B.A. Marketing

Abstract

This study had 2 objectives, that is, it studied the status of tourism and coordinating process for local leaders on cultural tourism of Wat Phrathatruangrong, Sangruang Village, Yaplong Sub-district, Muang District, Sisaket Province. With an idea of 50 local leaders, tools for educational using were questionnaires, estimating scale and open-end questions. Data analyzed by SPSS to analyze was Frequency, Mean, Standard Deviation and Percentage.

The result concluded as follows:

A study of cultural tourism of Wat Phrathatruangrong, Muang District, Sisaket Province could sort out in several ways as follows: an physical and environmental aspect was signpost and signs for meaning being in the most perfect level which averaged at 4.92, fundamental structure was status of entrance/communication which was in the most perfect level averaged at 4.94, activity on tourism was activity that was held by temple and souvenir which was in the most perfect level averaged at 4.86, welfare and secure aspect was healthy safety which was in the medium level averaged at 3.32, managing aspect was communication for tourism which was in the most perfect level averaged at 4.76.

A study of coordinating level for local leader on cultural tourism; case study: Wat Phrathatruangrong, Muang District, Sisaket Province. The result could sort out in several ways as follows: coordination on problem searching and problematic aspect was facilitation on problem searching which was in the most coordinating level averaged at 4.60, coordination on planning was facilitation on planning which was in the most coordinating level averaged

at 4.36, coordination on operation was persuasion other people to coordinate on it which was in the most coordination level averaged at 4.60, coordination on decision making for plan assigning was to set up regulations of activity which was in the high coordination level averaged at 3.64, coordination on assessment following was facilitation and several support which were in the most coordinating level averaged at 4.70.

The ways of development for cultural tourist attraction places of Wat Phrathatruangrong, Muang District, Sisaket Province. The result could sort out in several ways as follows: the fundamental structure should add more parking, the activity on tourism should make activity of merit making for tourists who wanted to do and to sprinkle water for blessing, welfare and safety should put on security guard for more securing and servicing tourists and management should hold a meeting for people at least one time a month.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ เมตตาช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้มีพระคุณหลายท่าน

ขอขอบคุณ กำนันตำบลหญ้าปล้อง ผู้ใหญ่บ้านบ้านสร้าง ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปลัด อบต. สมาชิก อบต. คณะกรรมการวัด และกลุ่มแม่บ้าน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดพระธาตุเรืองรอง ตำบลหนองหญ้าปล้อง อ.เมือง จ. ศรีสะเกษ ที่กรุณาให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ โดยให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจนการศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณบุคลากรกองวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่าน อาจารย์จิตติมาภรณ์ สีหะวงษ์ ที่ช่วยกรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา

สุดท้ายนี้หากมีข้อบกพร่อง หรือผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอภัยอย่างสูง คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบให้มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านด้วยดีตลอดมา

พรศิริ วิรุณพันธ์

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 กรอบแนวคิดของการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.7 นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น	10
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	22
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	28
2.5 ประวัติพระธาตุเรืองรอง	30
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากร	49
3.2 กลุ่มตัวอย่าง	50
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	50
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	51
3.6 การแปลผลและนำเสนอข้อมูล	51
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	60
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	63
4.4 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	67
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	
5.1 สรุป อภิปรายผลการวิจัย	69
5.2 ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	77
บทความ	83
ประวัติผู้วิจัย	94

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	54
2	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	55
3	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส	56
4	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา	57
5	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	58
6	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในท้องถิ่น	59
7	แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวยุคใหม่ที่ชาวเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่องรอง อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	60
8	แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	63
9	แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	67
10	แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว	67
11	แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านสวัสดิการ และความปลอดภัย	68
12	แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านการบริหารจัดการ	68

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงแนวคิดสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม	8
2	วัดพระธาตุเรืองรอง	30
3	พระบรมสารีริกธาตุ ชั้นที่ 6	32
4	สถานที่น้มีสการพระบรมสารีริกธาตุ	32
5	ชั้นบนของพระธาตุเป็นที่ชมวิวทิวทัศน์เมืองศรีสะเกษ	33
6	พระอุโบสถวัดเทียมเกวียน ปรับปรุงหลังคาจากโบสถ์หลังเดิม	33
7	หลวงพ่อร่มเย็น พระพุทธรูปประจำพระธาตุเรืองรอง	34
8	ของโบราณที่มีผู้มาบริจาค	34
9	ของโบราณที่มีผู้มาบริจาค	35
10	ทางขึ้นพระธาตุ	35
11	รูปปั้นประเพณีบุญบังไฟ	36
12	พิพิธภัณฑ์เสื้อผ้าไทย วิธีชีวิตชาวเขมร	36
13	พิพิธภัณฑ์เสื้อผ้าไทย วิธีชีวิตชาวลาว	37
14	ประมวลภาพบริเวณวัดพระธาตุเรืองรอง	40
15	ประมวลภาพกิจกรรมภายในวัดพระธาตุเรืองรอง	43

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศแรกๆ ในภูมิภาคที่ได้รับโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการและในฐานะสมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศไทยจึงสามารถเสนอบริการที่รวมแหล่งท่องเที่ยวของสมาชิกในกลุ่มหรือมีการร่วมกันส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน เมื่อเกิดกระแสตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบกับปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ ประสบการณ์และทำความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นจุดหมายปลายทางเพิ่มมากขึ้น โดยมีความประสงค์ที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นหรือมีความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษามากกว่าในอดีต ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศให้มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. (2545-2549)

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถนำเงินตราต่างประเทศ และสร้างรายได้จากภาคสินค้าและบริการให้แก่ประเทศในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยจากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก ในปี 2020 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศถึง 1,600 ล้านคน รายได้จากการท่องเที่ยวไม่รวมค่าขนส่ง คิดเป็นจำนวนเงิน 2 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ทั้งนี้ด้วยปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ การเมืองและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตทางการท่องเที่ยว (ภักดี รัตนผล, 2543) และการท่องเที่ยวนั้นก็มิผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนระบบนิเวศวิทยาทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการดำเนินการที่ขาดการวางแผนที่ชัดเจน การขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งทางภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการตลอดจนชาวบ้านในท้องถิ่น การอาศัยประชาชนที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ประสบปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรงทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรย่อมทำให้เกิดการเห็นคุณค่ามากขึ้น การพัฒนาย่อมเป็นไปด้วยความเหมาะสมและมีประสิทธิผล (มนัส สุวรรณ ,2538)

ในส่วนของพระธาตุเรืองรองตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านสร้างเรือง ต.ห้วยปล่อง อ.เมืองศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ มีศักยภาพและความโดดเด่นในลักษณะที่ใกล้เคียงกันทั้งในเรื่องความเป็นมา และความมีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตและความงดงามใน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งเป็นที่สนใจและนิยมมาเที่ยวชมทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวชาวไทยขณะเดียวกันยังมีความหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์และมีการรวมกลุ่มของวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งจากศักยภาพดังกล่าวซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดศรีสะเกษ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยภาพรวมไว้หลายประเด็น ได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการบริหารจัดการแก่ชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในฐานะเจ้าของ วัฒนธรรมความชัดเจนของนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นการทบทวนศักยภาพขีดความสามารถและข้อจำกัดของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง การกำหนดมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในงานวิจัยครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความว่า กำนันตำบลห้วยปล่อง ผู้ใหญ่บ้านบ้านสร้างเรือง ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปลัด อบต. สมาชิก อบต. คณะกรรมการวัด และกลุ่มแม่บ้าน ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินงานในหลายลักษณะ ตั้งแต่ร่วมคิดกิจกรรม ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุนทุนและแรงงาน ร่วมติดตามประเมินผล และได้มีการประสานกับผู้นำท้องถิ่นที่ดูแลพระธาตุเรืองรอง หมู่ที่ 3 บ้านสร้างเรือง ต.ห้วยปล่อง อ.เมืองศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ ประกอบด้วยแกนนำกลุ่ม/ชมรม ชาวบ้าน และองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรึกษาหารือและร่วมกันประเมินความเป็นไปได้ โดยที่ประชุมเห็นชอบในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากพระธาตุเรืองรองตั้งอยู่ หมู่ที่ 3 บ้านสร้างเรือง ต.ห้วยปล่อง อ.เมืองศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูง โดยเน้นให้ชุมชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยคาดหวังร่วมกันว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ชุมชนจะเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถเลือกรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง และสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้พัฒนาและเกิดความยั่งยืนได้ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่เกิดรายได้จากการบริการและจำหน่ายสินค้าพื้นบ้าน และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้และกระบวนการที่เกิดขึ้นไปใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: พระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อ.เมืองศรีสะเกษ จ.ศรีสะเกษ เพื่อให้ทราบว่าสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรองมีลักษณะอย่างไรและกระบวนการบ้างที่ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต

1.2. คำถามการวิจัย

1. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร
2. สภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรองมีลักษณะอย่างไร

1.3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

4. ขอบเขตการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นที่อาศัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

3. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนันตำบลหญ้าปล้อง ผู้ใหญ่บ้านบ้านสร้าง ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปลัด อบต. สมาชิก อบต. คณะกรรมการวัด และกลุ่มแม่บ้าน รวมทั้งหมด 50 ราย ที่อาศัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

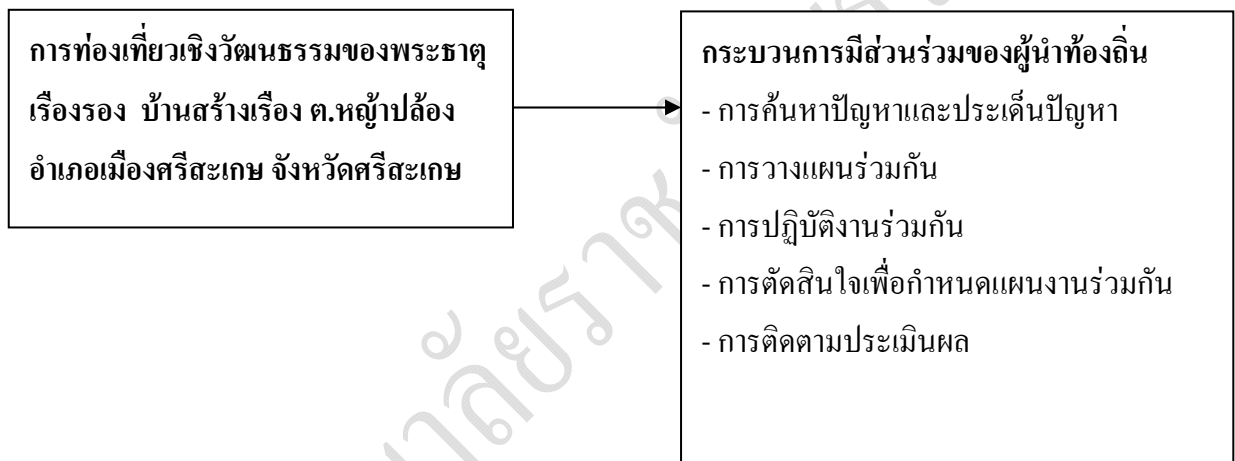
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามและสังเกตสภาพบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง

5. สถิติและเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กรอบแนวคิดของการศึกษา

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป้าหมายการวิจัย

5.1 ทราบถึงกระบวนการในการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

5.2 ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

6. นิยามศัพท์

Davis Keith (อ้างใน พวงทอง โยธาใหญ่, 2545:15) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง Erwin (อ้างใน สุวรรณ พินิตานนท์, 2546: 46) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนาร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เจมส์ คัด ปิ่นทอง (2528) กำหนดกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้ที่เป็นหัวหน้าคนอื่นหรือผู้ที่คนอื่นยินยอมเลือกหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้าหรือตัวแทนของคนส่วนมาก

การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจการบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 5) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม”

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการการศึกษาดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.5 ประวัติพระธาตุเรืองรอง
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

Davis Keith (อ้างใน พวงทอง โยธาใหญ่, 2545:15) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

เจมส์ คี (2528) ได้กำหนดขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

นรินทร์ แก้วมีศรี(2531) หลักการขั้นตอนในทางปฏิบัติของการมีส่วนร่วม มีดังนี้

- 1.การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาและร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งถือว่าสำคัญเพราะถ้าชุมชนไม่สามารถรับรู้และเข้าใจในปัญหาด้วยตนเองแล้ว การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนได้ ดังนั้นบุคคลในชุมชนต้องมาทำความเข้าใจและรับรู้ปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม กล่าวคือเมื่อบุคคลในชุมชนได้รับรู้และเข้าใจในปัญหาของตนเองแล้ว ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะวางแผนและการดำเนินกิจกรรมเพื่อหาแนวทางที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหานั้น รวมทั้งการคัดเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อให้แก้ไขปัญหานั้นได้ถูกต้องและตรงประเด็นปัญหา

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้สึกรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับชุมชน ทำให้มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม

4. การมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผล การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตามแต่ถ้าหากบุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการติดตามประเมินผลแล้วจะทำให้บุคคลเหล่านั้น ได้ทราบถึงระดับของผลงานที่ตนเองได้ปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในครั้งต่อไป

จากความหมายที่ได้มาแล้วสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่นมีความตระหนักถึงปัญหาที่จำเป็นต้องแก้ไข ของท้องถิ่น โดยมีขบวนการและขั้นตอนในการดำเนินร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งเสร็จสิ้นขบวนการ

อกิน รพีพัฒน์ (2527) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

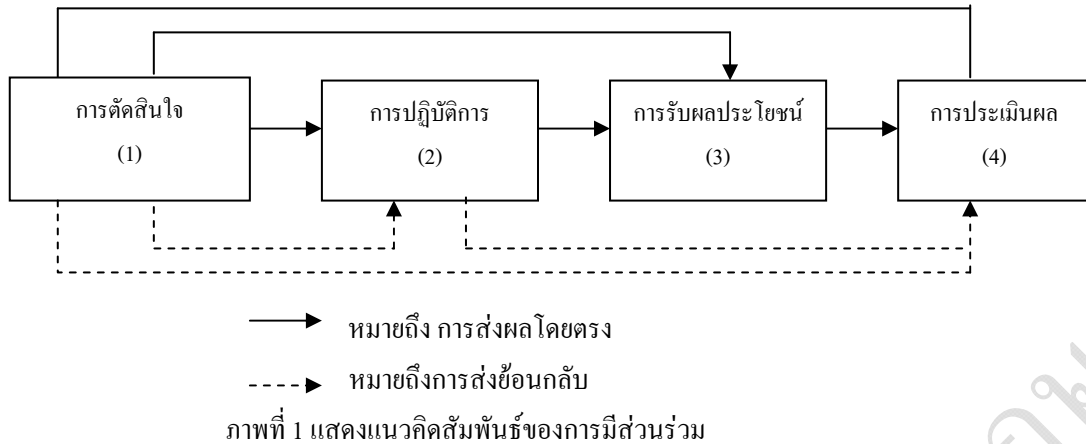
- 1) ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข
- 2) ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา
- 3) ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด
- 4) ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

Yadav (อ้างใน สุวรรณ พินิตานนท์, 2546: 46) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า ความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่บังคับ ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลและโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา

Erwin (อ้างใน สุวรรณ พินิตานนท์, 2546: 46) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนาร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ไข ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

John M.Cohen and Norman T. Uphoff (Cohen and Uphoff, 1980: 219)(อ้างใน พวงทอง โยธาใหญ่, 2545 : 14) มีแนวคิดการมีส่วนร่วม สามารถแสดงด้วยแผนภาพดังนี้

จากแนวคิดเรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้ศึกษา ทำให้สามารถกำหนดขั้นตอนของการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนั้น Uphoff ได้เสนอกรอบคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่ามี 3 มิติ และ 2 บริบท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

มิติ (Dimension) มี 3 มิติ คือ

1) มีส่วนร่วมอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยทางใดทางหนึ่ง (เช่น สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารกิจกรรมหรือการประสานงาน) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

2) มีส่วนร่วมกับใครบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ทางราชการ นักพัฒนาเอกชน เรื่องมีส่วนร่วมในเรื่องเทศสถานครอบครัว อาชีพ และรายได้

3) มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจหรือถูกบังคับ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยผ่านองค์กรประชาชน หรือโดยตรง ขนาดของการมีส่วนร่วม ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม นั้น ช่วยเพิ่มพลังของประชาชน หรือเป็นแค่เพียงการได้ติดต่อสัมพันธ์กับนักพัฒนาเท่านั้น

บริบท(Contexts) มี 2 บริบท คือ

1) ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากลักษณะของสิ่งนำเข้าว่ามีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพียงใด ลักษณะของประโยชน์ที่ได้รับ (ความเร็วซ้ำที่ได้รับประโยชน์) และเงื่อนไขที่ต้องกำหนด เช่น การเข้าถึงการบริหารโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ เป็นต้น

2) สภาพแวดล้อมของกิจกรรมตามโครงการ ได้แก่ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางกายภาพ และธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง เป็นต้น

ปรเวศ วะลี (2541) กล่าวว่า การปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ โดยการลงสมัครรับเลือกตั้งเข้าเป็นสมาชิกสภา อบต. แต่แก่นั่นคงไม่พอต้องเอา อบต. มาเชื่อมโยงกับประชาสังคมหรือประชาคมที่อยู่ตรงนั้นและสามารถทำได้ไม่ยาก

บัญญัติ แก้วส่อง (อ้างในสุวรรณ พิณตานนท์, 2546: 46-47) ได้เสนอวิธีการจำแนกพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาออกเป็น 10 แนวทางคือ

1) การจำแนกตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอนคือ

- การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ
- การมีส่วนร่วมในขั้นตอนวางแผนโครงการ
- การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ
- การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการ
- การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการ

2) การจำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมมี 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมเทียมการมีส่วนร่วมบางส่วน และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

3) การจำแนกตามประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมพิจารณาจากความพยายามที่บุคคลทุ่มเทให้แก่การทำงานในโครงการ จนโครงการนั้นประสบผลสำเร็จ โดยวัดจากการรับรู้ของสังคมอื่นๆ ในลักษณะของสังคมมิติ (Sociometry) ว่าการดำเนินโครงการในแต่ละขั้นตอน มีบุคคลใดบ้างที่ทุ่มเทความพยายาม จนการดำเนินโครงการในแต่ละขั้นตอนประสบผลสำเร็จ

4) การจำแนกตามระดับความถี่ของการมีส่วนร่วมความถี่ของการมีส่วนร่วมมี 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล พิจารณาจากจำนวนครั้งที่บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และระดับชุมชนพิจารณาจากจำนวนของผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วม

5) การจำแนกตามพิสัยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม กล่าวคือ พิจารณาว่าการมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมมีตลอดช่วงระยะเวลาที่กิจกรรมดำเนินอยู่หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้ภาพของการมีส่วนร่วม ในการกระทำกิจกรรมชัดเจน มากกว่าการพิจารณาเฉพาะความถี่ของการมีส่วนร่วมแต่เพียงอย่างเดียว

6) การจำแนกตามระดับความสมัครใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมมี 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำและการมีส่วนร่วมโดยการบังคับ

7) การจำแนกตามระดับขององค์กรที่เข้าไปมีส่วนร่วมมี 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับล่างขององค์กร การมีส่วนร่วมในระดับกลางขององค์กร และการมีส่วนร่วมในระดับสูงขององค์กร

8) การจำแนกตามประเภทของผู้เข้าไปมีส่วนร่วม โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของผู้เข้าไปมีส่วนร่วม เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา ชนชั้นทางสังคม ระดับรายได้ ระยะเวลาอยู่อาศัย ฯลฯ

9) การจำแนกตามรูปแบบการวางแผน มี 2 ลักษณะ คือ

- การวางแผนแบบบนลงล่าง (Top-Down Planning) การมีส่วนร่วมจะน้อยอำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ที่ชั้นนำระดับสูง

- การวางล่างขึ้นบน (Bottom – up Planning) ซึ่งการมีส่วนร่วมจะมากเพราะอำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ที่ระดับล่าง

10) การจำแนกตามรูปแบบ ของการมีส่วนร่วม มี 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง และ การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ผ่านผู้แทน

พันธุทิพย์ รามสูต (2540) การมีส่วนร่วม คือการทำงาน ร่วมกันระหว่างผู้ศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 กระบวนการที่สัมพันธ์กันและกัน คือ

1. การค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหาร่วมกัน โดยการร่วมมือของกลุ่มที่เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์ร่วมกัน ระหว่างที่ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยและพัฒนาความเข้าใจปัญหาและปัจจัยที่เป็นสาเหตุเกี่ยวข้อง ทั้งในแง่สังคมวัฒนธรรมร่วมกัน

3. การปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยมุ่งที่การแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว

ในทางปฏิบัติ ทั้งสามกระบวนการไม่สามารถแยกจากกัน หากแต่บูรณาการเข้าด้วยกันการที่มีบูรณาการนี้ทำให้การวิจัยอย่างมีส่วนร่วมมีพลังอำนาจ และแม้ว่าสามารถวิเคราะห์กระบวนการค้นคว้า วิเคราะห์ และปฏิบัติการได้ในทุกกิจกรรมของการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมก็ตามแต่ว่าแต่ละกระบวนการก็แทรกซึมอยู่ในส่วนของกันและกัน ที่สำคัญที่สุด คือการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการจะเริ่มต้นจากการศึกษาประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมของประชาชน และสถานการณ์ที่เขาเผชิญอยู่ ต่อไปจนถึงการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีและการลงมือปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจกรรมที่ลงปฏิบัติ จะยิ่งทำให้สามารถเข้าใจลึกซึ้งถึงภาวะความเป็นจริงที่ประชาชนเผชิญอยู่ ดังนั้น การวิจัยอย่างมีส่วนร่วมจึงเป็นการศึกษาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่น

2.2.1 ความหมายของผู้นำท้องถิ่น

Hollander, Edwin P.(1970) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพรวมทั้งผู้มีสถานะที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นผู้ใช้อิทธิพลต่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นกลุ่มและดำเนินให้กลุ่มไปสู่เป้าหมายในการกระทำเช่นนี้ผู้นำจะเป็นใครก็ได้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญมากในการที่จะดำเนินการใด ๆ ที่จะนำกลุ่มให้

Chapin (1924,14 อ้างถึงใน กวี วงศ์พุม 2539, 14) ให้ความหมายไว้ดังนี้ ผู้นำ คือ ความเป็นแกนกลางของการประสานงานของกลุ่ม

Stogdill (1950,15 อ้างถึงใน กวี วงศ์พุม 2539, 15) ได้กล่าวถึงผู้นำว่า ผู้นำเป็นกระบวนการของอิทธิพลต่อความพยายามและกิจการของกลุ่มที่รวมกันขึ้นด้วยความพยายามที่จะนำดำเนินการเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย

Koontz and O'Donnell (1958,15 อ้างถึงใน กวี วงศ์พุม 2539, 15) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ความเป็นผู้นำ เป็นการปฏิบัติที่มุ่งในการชักจูงผู้คนให้ทำงานรวมกัน เพื่อจุดมุ่งหมายจะได้สัมฤทธิ์ผล

อรุณ รักธรรม (อ้างถึงใน กวี วงศ์พุม 2539, 17) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นหรือได้รับคำยกย่องขึ้นเป็นหัวหน้าผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและจะพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

ธรรมรส โชติคุณุชร(อ้างถึงใน กวี วงศ์พุม 2539, 16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับความยกย่องขึ้นมาให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนในทางที่ดีหรือชั่วได้ เราเรียกผู้นำตามคุณลักษณะนี้ว่า “ผู้นำพลวัต” (Dynamic Leader) ซึ่งอาจเป็นผู้นำที่ดี (Positive Leader) หรือผู้นำนิเสธ (Negative Leader) ก็ได้ถ้าหากเป็นผู้ชักชวนไปในทางที่ไม่ถูกต้องและปฏิบัติการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อระเบียบของสังคม

พัฒน บุญรัตน์พันธ์ (อ้างถึงใน ธเนศ เวชกรกานนท์ 2540, 17) มีความเห็นเกี่ยวกับ “ผู้นำ” คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่น มีความสามารถพิเศษในกลุ่มชนบท หรือท้องถิ่นในขณะเดียวกันสมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันและยอมรับในกันและกัน จะมีสถานการณ์หนึ่งเกิดขึ้นและจะทำเกิดผู้นำตามแบบผู้ตาม ซึ่งทำให้ผู้ที่มีบุคลิกภาพดีเด่น มีความรู้ ความสามารถกลายเป็นผู้นำภายในกลุ่มนั้น ลักษณะเช่นนี้เป็นการมองผู้นำในแง่ของสถานการณ์และบุคลิกภาพ

เรวดี ไชยพาน (2523,9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่คนในชุมชนยกย่องยอมรับนับถือเป็นผู้ที่สามารถชักจูง และก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มคน เป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาหารือแก่ผู้อื่น มีความคิดริเริ่มทันต่อเหตุการณ์ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการศึกษาดี มีแนวความคิดเป็นประชาธิปไตย เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการทำงานให้แก่ชุมชน เป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆในชุมชน

จิระพรรณ กาญจนจิตรา (2528,53) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นไว้ว่า ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้นั้นให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผู้นำส่วนใหญ่จะมีบุคลิกภาพเด่น มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในกลุ่มชนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดคล้ายคลึงตามและลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างสำเร็จ สำหรับในงานพัฒนาชุมชนนั้น ผู้นำ หมายถึงผู้นำกลุ่มซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และช่วยให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการ

ประยูทธ สุวรรณโกตา (2522,32-39) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นไว้ว่า ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่น หรือชุมชนให้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้นอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันทำงานโดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ง่ายๆ โดยสรุปว่าผู้นำ ท้องถิ่นก็คือ ผู้นำอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชนได้ จากความหมายของผู้นำที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม สามารถกระตุ้นให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มสมาชิก เป็นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาการของกลุ่ม ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างสำเร็จ อีกทั้งแก้ไขปัญหาค่าต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและพัฒนาการของกลุ่มจนสามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้เป็นผลสำเร็จจากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเป็นผู้นำไปสู่เป้าหมายอย่างหนึ่งอย่างใดที่เขาต้องการสามารถจูงใจบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามโดยความเต็มใจ สามารถดำเนินการและควบคุมสถานการณ์นั้น โดยใช้ขบวนการติดต่อสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.2 ประเภทของผู้นำ

ดารณี ประยูรวงศ์ (2525, 40) ประเภทของผู้นำ จะชี้ให้เห็นพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้นำที่สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานในองค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาและจัดแบ่งประเภทของผู้นำ โดยพิจารณาถึงรายละเอียด 3 ประการ คือ

1. พิจารณาจากการที่ผู้นำได้มาซึ่งอำนาจจากการศึกษาพบว่าในการปกครองบังคับบัญชาชั้นนั้น บางคนประสบความสำเร็จสามารถครองใจ เอาชนะใจคนอื่นจนบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจที่มาจากตัวกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว ยังต้องมีอำนาจอย่างอื่นมาประกอบอีก การศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับอำนาจผู้นำนี้ Max Weber ได้จำแนกที่มาของอำนาจไว้ 3 แบบคือ

1.1 ผู้นำกฎหมาย (Legal leaders) เป็นผู้นำที่มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าโดยกฎหมาย ซึ่งมีอำนาจและความรับผิดชอบตามที่กฎหมายระบุไว้

1.2 ผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว (Charismatic leaders) เป็นผู้นำที่ได้อำนาจมาด้วยบารมีของตนเอง

1.3 ผู้นำที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic leaders) เป็นผู้นำเพราะอยู่ในตำแหน่งที่เป็นที่เคารพยกย่อง

2. พิจารณาจากที่ผู้นำใช้อำนาจเป็นการพิจารณาถึงลักษณะของการใช้อำนาจที่ในการบริหารของผู้นำต่อผู้ร่วมงาน การพิจารณาตามแนวนี้นักทฤษฎี 3 ได้จำแนกไว้ 2 แบบ คือ

2.1 ผู้นำแบบเผด็จการ (The autocratic leaders) เป็นผู้นำที่ยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ไม่คำนึงถึงคนอื่น เน้นการออกคำสั่ง มุ่งแต่งงานเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน

2.2 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (The democratic leader) เป็นผู้นำที่ใช้อำนาจโดยคำนึงถึงความเห็นของคนส่วนใหญ่ ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

2.3 ผู้นำแบบตามสบาย (The laissez-faire or leader) ผู้นำประเภทนี้ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานกันตามสบายให้อิสระเต็มที่ในการวินิจฉัยสั่งการมีการควบคุมตรวจตราน้อยมาก

3. พิจารณาจากบทบาทที่ผู้นำแสดงออกโดยพิจารณาจากบทบาทที่ผู้นำแสดงออกในการปกครอง ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาได้รายละเอียดไว้ดังนี้ ผุสตี สัตยมานะ(2538,35) ได้แบ่งประเภทของผู้นำไว้ 3 แบบคือ

3.1 แบบบิดามารดาปกครองบุตร (Parental Leadership) ผู้นำแบบนี้มักแสดงออกในการปฏิบัติงานแบบรวมอำนาจคล้ายกับผู้เผด็จการ แต่อำนาจนั้นมักเป็นไปในลักษณะให้ความคุ้มครองโดยต้องการให้ลูกน้องมีความจงรักภักดีต่อตนเองเท่านั้น ตนมีอำนาจสั่งการใดแต่ผู้เดียว ลูกน้องทำตามโดยไม่ได้แย้ง

3.2 แบบนักการเมือง (Manipulator leadership) แบบนี้อาศัยหน้าที่การงานของบุคคลอื่นมาใช้แอบอ้าง เอาความสำคัญให้ตน เป็นแบบนักการเมือง และบริหารงานแบบนักการเมือง

3.3 แบบผู้เชี่ยวชาญ (Expert Leadership) ผู้นำแบบนี้เกือบไม่ใช้ในความหมายของการเป็นผู้นำในทางการบริหาร เพราะมีหน้าที่ให้คำแนะนำในแบบนักวิชาการ หรือที่ปรึกษา ผู้นำแบบนี้มักเป็นผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้เฉพาะอย่าง แบบนี้ถ้าได้รับการยกย่องมาก ๆ จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

Flippo (อ้างถึงใน ชูศักดิ์ ชูช่วย 2536, 25-26) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า น่าจะแยกพิจารณาเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ

1. ผู้นำประเภทนิเสธ (Negative leadership) หมายถึง ผู้นำที่ใช้วิธีบริหารไปในทางที่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานเกิดความเกรงกลัว จำเป็นต้องปฏิบัติตามผู้นำ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เป็นเครื่องมือ ผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเป็นเผด็จการหรือรวมอำนาจมากที่สุด

2. ผู้นำประเภทปฏิฐาน (Positive leadership) หมายถึง ผู้นำที่ใช้วิธีการ ในการบริหารไป ในทางที่ผู้ใต้บังคับบัญชา ร่วมแสดงความคิดเห็น และน้อมนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เห็นชอบในเหตุผล ของการที่จะปฏิบัติงาน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้นำประเภทนี้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย ให้เสรีภาพแก่ ผู้บังคับบัญชา ในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงานมากกว่าประเภทแรก

สรุปได้ว่าผู้นำในความคิดของ Flippo ก็คือแบบเผด็จการและประชาธิปไตยนั่นเอง

สมพงษ์ เกษมสิงห์ (อ้างถึงในปัญญา สวัสดิ์เสรี 2539, 42-43) ได้แบ่งผู้นำในลักษณะที่ พิจารณาจากการใช้อำนาจของผู้นำ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม การปฏิบัติงานหรือลักษณะงานของ สังคม ใน 4 แบบดังนี้

1. พิจารณาจากสถานะของผู้นำ คือ พิจารณาถึงข้อความจริงที่ว่าอะไรเป็นเครื่องคำจูงให้ ผู้นำดำรงสถานะเหล่านั้นอยู่ได้ การศึกษาพิจารณาในเรื่องสถานะของผู้นำ โดยแยกพิจารณาเป็น หัวข้อย่อยได้ดังนี้

1.1 ผู้นำแบบใช้พระเดช (Regal leaders) หมายถึง ผู้นำหรือหัวหน้าที่ได้มาซึ่งอำนาจจาก ตัวบทกฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นที่ตั้ง การปฏิบัติงานขาดความยืดหยุ่นในการที่จะประพฤติปฏิบัติให้ สอดคล้องกับเหตุการณ์ ดังนั้นจึงมักพิจารณาผู้ใต้บังคับบัญชาไปในทางนิเสธเสมอ

1.2 ผู้นำแบบใช้พระคุณ (Charismatic leader) หมายถึง ผู้นำที่มีอำนาจ และศิลปะ ที่จะสามารถจูงใจให้บุคคลทั้งหลายทั้งปวงปฏิบัติตามที่ตนประสงค์ได้โดยเฉพาะ การสนับสนุนแก่ ตนเองแม้ตัวผู้นำเองจะมีได้มีอำนาจตามตัวบทกฎหมายก็ตามหากแต่การปฏิบัติตามความประสงค์ ของผู้นำนั้น เกิดการศรัทธาและภาวะทางใจเป็นสำคัญ ผู้นำแบบนี้มีพฤติกรรมไปในทางอ่อนโยน ละเมียดละไม เห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้องโดยทั่วไป

1.3 ผู้นำแบบสัญลักษณ์ (Symbolic leader) หมายถึง ผู้นำที่มีลักษณะเป็น สัญลักษณ์ของผู้อยู่ในฐานะตำแหน่งที่ควรแก่การเคารพนับถือ ตัวอย่างที่ประจักษ์เด่นชัดในเรื่องนี้ ได้แก่ องค์พระกษัตริย์ซึ่งได้รับการเทิดทูนเคารพสักการะจากปวงชนในฐานะองค์พระประมุขของ ประเทศ

2. พิจารณาลักษณะและวิธีการใช้อำนาจ การศึกษาพิจารณาลักษณะผู้นำแบบนี้ได้รับความ นิยมแพร่หลายมาก ในการพิจารณาแยกลักษณะของผู้นำประเภทนี้ได้ 3 แบบ คือ

2.1 ผู้นำแบบอัตตนิยม (Autocratic leader) ผู้นำแบบนี้เรียกว่าอิตตาธิปไตยเป็นผู้นำ ประเภทที่ถือว่าอำนาจเป็นใหญ่ มีลักษณะถือตัวและเชื่อมั่นในตนเองมาก ชอบวางท่าใหญ่โต ไม่ค่อยรับ ฟังหรือให้เกียรติคนอื่น ใช้อำนาจเป็นที่ตั้งมักจะเน้นอยู่ที่สมรรถภาพการทำงาน และต้องการขยายอำนาจ ของตนเองออกไปในทุกวิถีทาง ด้วยวิธีการต่าง ๆ เท่าที่จะกระทำได้

2.2 ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-Faire leaders) ผู้นำที่ใช้อำนาจแบบนี้ บางทีเรียกว่า Laissez-Faire leaders ผู้นำแบบนี้มักทำหน้าที่คล้ายบุรุษไปรษณีย์ ใช้อำนาจควบคุม

ผู้ใต้บังคับบัญชามีอยู่น้อย บรรดาผู้ใต้บังคับบัญชาต่างก็มีเสรีในการที่จะวินิจฉัยสั่งการหรือหันเหในเรื่องราวต่าง ๆ เป็นไปตามอัธยาศัย

2.3 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic leader) ผู้นำแบบนี้เป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดในและอำนวยผลให้การบริหารงานมากที่สุด ผู้นำแบบนี้เรียกว่าเป็นพวกใจกว้าง คือ ถืออำนาจของกลุ่มเหนือกว่าตนเอง จะดำเนินการบริหารงานสิ่งใดก็มักจะกระทำในนามกลุ่ม เพราะต้องการที่จะให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายการบริหารงานจะเน้นหนักในทางที่จะให้เกิดความเข้าใจอันดีกันเสียก่อน และมีความต้องการที่จะให้เกิดผลงานจากการที่ตนได้รับความนิยมน้อยเป็นสำคัญ เพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนลักษณะของการบริหารทั่ว ๆ ไป

3. พิจารณาจากลักษณะวิธีการทำงาน การศึกษาพิจารณาภาวะผู้นำในลักษณะนี้ นับเป็นที่น่าสนใจมากอีกแบบหนึ่ง เพราะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการปฏิบัติงานของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ โดยทั่วไปการศึกษาภาวะผู้นำโดยพิจารณาการทำงานลักษณะนี้แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ

3.1 ผู้นำแบบเจ้าระเบียบ (Regulative leader) การศึกษาภาวะผู้นำภาวะแบบนี้จะประจักษ์ว่า การปฏิบัติงานของผู้นำแบบนี้มักถือระเบียบแบบแผนเป็นสำคัญ ไม่ชอบให้มีการเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงานของผู้นำแบบนี้มีลักษณะทั่ว ๆ ไป คล้ายกับผู้นำประเภทอัตตนิยม การวินิจฉัยสั่งการมักจะใช้ระเบียบแบบแผนหรือตัวบทกฎหมายเป็นเครื่องมือ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้นำที่ใช้วิธีปฏิบัติงานแบบนี้ต้องการความเป็นระเบียบเป็นสำคัญ จะทำอะไรก็ควรระมัดระวังและยึดระเบียบไว้ก่อน และมักจะยกเหตุผลทางระเบียบการนี้ขึ้นเป็นข้ออ้างในการปฏิบัติงานมากกว่าที่จะยกตัวเองขึ้นเป็นจุดเด่นอย่างแบบอัตตนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำหรือหัวหน้ากับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นไปในลักษณะเจ้านายกับลูกน้อง ผู้ใต้บังคับบัญชาระวังตัวแจ การติดต่อสื่อสาร มักเป็นไปในรูปแบบการติดต่อสื่อสารทางเดียว (One-way communication)

3.2 ผู้นำแบบบงการ (Directive leader) ผู้นำแบบนี้ชอบปฏิบัติงานแบบใช้อำนาจคล้ายแบบอัตตนิยมที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้นำแบบนี้ทราบแต่วิธีสั่งงานอย่างเดียว แต่ไม่รู้จักวิธีสอนและทำงาน ขาดหลักมนุษยสัมพันธ์ คือ การทำงานแบบสั่งการเพียงอย่างเดียวเพื่อแสดงว่ามีอำนาจบรรยากาศของการทำงานเต็มไปด้วยความกลัวและความหวาดเกรง ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้ากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นไปในรูปพิธีการเป็นส่วนใหญ่

3.3 ผู้นำแบบจูงใจ (Persuasive leaders) การทำงานของผู้นำแบบนี้นิยมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมพิจารณาเพื่อแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางบรรเทาการต่อต้าน ทั้งเป็นการชี้ชวนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจ การติดต่อระหว่างกันเป็นไปในรูปของการติดต่อสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชามักเป็นไปในรูปของกลุ่มความสามัคคีธรรมสูง ผลสำเร็จของงานเป็นผลของส่วนรวม

3.4 ผู้นำแบบร่วมใจ (Participative leader) การปฏิบัติของผู้นำแบบนี้ส่วนใหญ่คล้ายกับการใช้อำนาจแบบประชาชนและแบบจูงใจ คือ นิยมการปรึกษาหารือและส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา โดยยึดหลักการประนีประนอม และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในฐานะผู้ร่วมงาน ชอบใช้คำว่า “เรา” แทนตัวอันเป็นสัญลักษณ์ของหมู่คณะ กลุ่มหรือองค์กร ความแตกต่างระหว่างผู้นำแบบจูงใจกับแบบร่วมใจอยู่ที่ แบบจูงใจต้องใช้ศิลปะการจูงใจ ในเมื่อประสงค์จะให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใด และในกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติงานนั้น อาจมีผู้ไม่ให้ความร่วมมือด้วยก็ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องชักจูงเกลี้ยกล่อม ให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นด้วยหรือคล้อยตามความเห็นที่ผู้นำประสงค์จะให้ปฏิบัติตาม ส่วนผู้นำแบบร่วมใจนั้น นิยมใช้วิธีการร่วมมือร่วมใจในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน

4. พิจารณาลักษณะของการใช้อำนาจบังคับควบคุม การศึกษาพิจารณาแบบนี้ได้แยกประเภทนี้ไว้ตามลักษณะของอำนาจที่ใช้ในการบังคับบัญชาการบริหารงาน แยกเป็น 3 แบบคือ

4.1 ผู้นำแบบใช้อำนาจบังคับ (Coercive leaders) ผู้นำแบบนี้มีลักษณะคล้ายกับผู้นำแบบใช้พระเดช (Legal leaders) เพราะอำนาจที่ผู้นำแบบนี้ใช้บังคับ ส่วนใหญ่เป็นอำนาจที่ได้จากตัวกฎหมายระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับและธรรมเนียมการปกครองเสียส่วนใหญ่

4.2 ผู้นำแบบใช้อำนาจแบบอัตถประโยชน์บังคับ (Utilitarian power leaders) ผู้นำแบบนี้มีลักษณะในการบังคับบัญชา โดยเอาสิ่งของต่อใจเพื่อให้ปฏิบัติตาม อาทิ อาจใช้สินจ้างรางวัลแก่ผู้บังคับบัญชา เพื่อปฏิบัติตามความประสงค์ เข้าทำนองเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ จากความสำเร็จของงานแก่กันและกัน อัตถประโยชน์ในที่นี้พิจารณาถึงการให้ตำแหน่งหน้าที่ หรือความดีความชอบเป็นเครื่องต่อใจด้วย

4.3 ผู้นำแบบใช้อำนาจธรรมเนียมประเพณีบังคับ (Normative power leaders) ผู้นำแบบนี้มักจะอ้างเอาธรรมเนียมประเพณีในการปกครองบังคับบัญชามาใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน เพื่อความร่วมมือปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ เช่น อ้างว่าผู้น้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นต้นจากลักษณะผู้นำแบบต่าง ๆ ข้างต้น ก็ยังมีผู้จำแนกลักษณะการเกิดของผู้นำซึ่งมีส่วนผลักดันต่อการแสดงบทบาทของผู้นำซึ่ง Ordway Taed (อ้างถึงใน ปวีตร์ นวะมรัตน์ 2538, 25) ได้แจ้งลักษณะการเกิดของผู้นำไว้ดังนี้

1. ผู้นำโดยการสร้างตนเอง (The self-constituted leader) เป็นผู้นำซึ่งผลักดันตนเองขึ้นไปสู่ความเป็นผู้นำ โดยมีบุคลิกลักษณะเข้มแข็งและความสำนึกในตนเอง อย่างหนักแน่น กับมีกำลังใจแน่วแน่ที่จะกระทำการที่เขาเห็นว่าสำคัญให้บรรลุผลสำเร็จตามประวัติศาสตร์มีผู้คิดว่า ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำมาโดยกำเนิด และการที่บุคคลพวกนี้เป็นพวกที่สร้างตนเองขึ้นมา จึงมีเจตนาในการแสดงอำนาจอย่างมากมาย และไม่มีที่สิ้นสุด

2. ผู้ซึ่งเลือกโดยคณะ (The group-selected leader) เป็นผู้นำที่เกิดจากเลือกบุคคลในหมู่คณะเดียวกัน แล้วเสริมสร้างอิทธิพลของเขาในฐานะที่เป็นผู้นำขึ้นมาเพราะในสังคมการเมืองประชาธิปไตย การเลือกผู้นำเป็นวิธีการที่มีผลในด้านการจูงใจผู้ที่ถูกนำ เนื่องจากคนเหล่านี้ต่างเชื่อว่าเขาสามารถไว้วางใจในการดำเนินนโยบายบริหารของผู้นำได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความต้องการได้ตัวแทนที่จะควบคุมการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ผู้นำชนิดนี้จึงอยู่ในสภาพอันมีช่องทางได้รับความสำเร็จมากที่สุดมีโอกาสดีที่สุดในการได้มาดำรงไว้ซึ่งการปฏิบัติของผู้ตาม ซึ่งตราบไคที่ผู้นำยังปฏิบัติกรใด ๆ อันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเข้มแข็งแล้ว ก็เป็นที่แน่นอนได้ว่าจะต้องได้รับเลือกเป็นผู้นำอยู่เสมอ เพราะอำนาจของผู้นำลักษณะนี้จะเป็นการยอมรับด้วยเหตุผลและเป็นพื้นฐานสำคัญ

3. ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจเหนือ (The leader appoint from above) เป็นผู้นำซึ่งเข้ามาสู่ตำแหน่งโดยการแต่งตั้ง โดยคณะกรรมการอำนวยการบริหาร หรือโดยหัวหน้าระดับเหนือขึ้นไป ในกรณีเช่นนี้ กลุ่มมิได้เป็นผู้เลือกผู้นำ แต่ผู้นำเป็นผู้รวบรวมบุคคลเข้าเป็นกลุ่ม โดยผู้นำจะต้องแสดงให้คนเหล่านั้นเห็นว่า ในการรับใช้หมู่คณะนั้น เขาเหล่านั้นเกิดความปรารถนาในสิ่งที่เป็นความปรารถนาในองค์กร

จากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสามารถสรุปลักษณะของผู้นำออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ผู้นำโดยโครงสร้าง (The structure leader) ผู้นำลักษณะนี้จะเป็นผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่ทางราชการได้กำหนดไว้ให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งผู้นำโดยโครงสร้าง จะมีอำนาจหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายบังคับให้มี และการกระทำได้ตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการจะกระทำนอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำมิได้ ทั้งนี้ผู้นำโดยโครงสร้างดังกล่าวจะมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้นำแบบเป็นทางการ (Formal leader) นั่นเอง

2. ผู้นำโดยธรรมชาติ (The natural leader) ผู้นำในลักษณะนี้จะเป็นผู้นำที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้การยอมรับ ให้เป็นผู้ตัดสินใจในการแสดงความคิดเห็น หรือการกระทำกิจกรรมใด ๆ ซึ่งนอกเหนือจากการถูกระเบียบกฎเกณฑ์คอยบังคับอยู่ผู้นำประเภทนี้จะเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือกว่าสมาชิกภายในกลุ่มชุมชนโดยทั่วไป การกล่าวขวัญถึงและตลอดถึงจากการสังเกตพฤติกรรมประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ซึ่งมีลักษณะของผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal leader) เป็นบุคคลที่ชาวบ้านเคารพยกย่องว่าเป็นผู้มีความสามารถที่จะทำให้ชาวบ้านเคารพเชื่อฟัง ซึ่งผู้นำชนิดนี้เองที่จะนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้ผลสำเร็จในที่สุด

2.2.3 คุณสมบัติของผู้นำ

สุชา จันทร์เอม (2527, 28) กล่าวว่าผู้ที่มีลักษณะเหมาะสมที่จะได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้นำควรมีลักษณะ 5 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่มีการปรับตัวดีกว่าคนทั่วไป
2. เป็นผู้ที่มีลักษณะดีกว่าคนทั่วไป
3. เป็นผู้ที่ชอบแสดงตัว
4. เป็นผู้ที่รักความก้าวหน้า
5. เป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบดี

Stogdill (อ้างถึงใน คารณิ ประยูรวงศ์ 2525, 58) เป็นผู้บุกเบิกเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องของการเป็นผู้นำ ได้รวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของผู้ผู้นำไว้โดยจำแนกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัย ดังนี้

1. บุคลิกลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำ พบว่าผู้นำควรมีลักษณะเหนือกว่าผู้อื่น ดังนี้มีเชาวน์ปัญญาดีมีนิสัยรักการศึกษาค้นคว้าเป็นที่พึ่งในเรื่องที่ตนรับผิดชอบได้ชอบกิจกรรมและงานสังคมมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี

2. บุคลิกลักษณะของผู้นำพบว่าควรจะเหนือกว่ากลุ่มในเรื่องดังต่อไปนี้ความสามารถในการเข้าสังคมมีความคิดริเริ่มมีความอดทน ทนทานต่อความยากลำบากรู้วิธีการงานมีความเชื่อมั่นในตนเองมีความตื่นตัวและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้มีความร่วมมือกับหมู่คณะเป็นผู้มีชื่อเสียงโด่งดังมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงมีความสามารถในการใช้ถ้อยคำดังนั้นคุณสมบัติที่ทำให้ผู้นำมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไปซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตัวเอง
2. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
3. สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มของตน
4. ส่งเสริมให้สมาชิกของกลุ่มมีความคิดริเริ่มในการทำงาน
5. มีความสุภาพเรียบร้อย
6. มีความอดทนและมีไหวพริบในการทำงาน
7. ไม่เห็นแก่ตัว
8. มีความยุติธรรม
9. มีความกระตือรือร้น
10. มีความคิดสร้างสรรค์

2.2.4 ทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำ

สุเมธ เตียววิศเรศ (2523, 35) ได้ให้แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ศึกษาในเรื่องของผู้นำไว้ 5 ทฤษฎี

1. ทฤษฎีทางพันธุกรรม (Genetic Theory) เป็นทฤษฎีที่ปรากฏมานานแล้ว เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเป็นผู้นำ เป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะตระกูลและสืบเชื้อสายกัน ตามแนวคิดนี้เชื่อกันว่าบุคลิกภาพและลักษณะของการเป็นผู้นำเป็นของที่มีมาแต่กำเนิด และเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว และสามารถ ถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้

2. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Thai theory) แนวความคิดตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคลว่าเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำหรือไม่ คุณสมบัติเหล่านี้อาจจะมามีมาแต่กำเนิดตามทฤษฎีพันธุกรรม หรืออาจได้มาจากประสบการณ์ก็ได้

3. ทฤษฎีผลกระทบระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ (Personal situation theory) แนวความคิดตามทฤษฎีนี้เชื่อว่าการศึกษาภาวะผู้นำ โดยเน้นเฉพาะตัวผู้นำเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นการศึกษาที่ไม่สมบูรณ์ ควรจะมีการศึกษาสถานการณ์แวดล้อมควบคู่ไปด้วย เพราะการเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์และความคาดหวังแนวความคิดตามทฤษฎีนี้เชื่อว่าสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มสามารถจะเป็นผู้นำได้ ถ้าหากผู้นั้นเป็นผู้ริเริ่มบทบาทในกลุ่ม โดยที่บทบาทนั้นจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ของกลุ่มที่อยู่ด้วย

5. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic theory) แนวความคิดตามทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญที่ตัวบุคคลหรือเน้นที่ตัวมนุษย์และสร้างหลักการ ต่าง ๆ ขึ้นมา โดยใช้ธรรมชาติของมนุษย์เป็นเกณฑ์ นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ความเห็นว่าผู้นำของกลุ่มควรมีแนวคิดต่อไปนี้เน้นความคาดหวังของมนุษย์เป็นหลัก มนุษย์รักความเป็นอิสระมีความต้องการความคาดหวัง ความตั้งใจและจงใจที่จะทำงานเมื่อมนุษย์ทำงานเป็นกลุ่มหรือองค์กร ธรรมชาติขององค์กรย่อมจะต้องมีการควบคุมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยภารกิจของผู้นำคือ จัดหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือส่งเสริมบรรยากาศขององค์กรให้เอื้ออำนวยต่อธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อให้ทำงานได้อย่างเต็มที่และพร้อมที่จะตอบสนองความต้องการของส่วนบุคคล และในขณะเดียวกันก็ทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการในที่สุด

2.2.5. คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่น

1. เป็นผู้มีน้ำใจที่จะพัฒนา (Willing to develop) มีความมุ่งมั่นที่จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

2. เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองและประชาชน ความเชื่อมั่นนี้จะนำไปสู่การรู้จักปกครองตนเองได้ในที่สุด

3. เป็นผู้ที่รักการทำงานร่วมกับประชาชน เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นงานของชุมชน

4. เป็นผู้ที่อยากเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ พร้อมทั้งยอมรับแนวคิดและเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น
5. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้นำจะต้องมีบทบาทในการริเริ่มทำสิ่งใหม่ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้นำเป็นคนแรกที่ต้องการริเริ่มกิจกรรมในชุมชน
6. เป็นผู้แนะแนวทาง (Guide) ผู้นำจะช่วยวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและวิธีแก้ปัญหาแก่สมาชิกในชุมชน เพื่อให้สมาชิกเหล่านั้นพัฒนาไปสู่จุดหมายปลายทางอันพึงปรารถนา
7. เป็นผู้เสียสละ มุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน
8. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสาร เช่น การพูด การชี้แจง การโน้มน้าวชักจูงใจเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจเกิดทัศนคติที่ดีและมีทักษะอันพึงประสงค์
9. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการรวมกลุ่ม และพัฒนากลุ่มให้เจริญเติบโตและเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ต้องการ
10. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ
11. เป็นผู้ที่มีความสนใจต่อส่วนรวม
12. เป็นผู้ที่เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลง
13. เป็นผู้ที่มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย และมีทักษะในกระบวนการกลุ่ม
14. เป็นผู้ที่ความกล้าได้ กล้าเสีย อย่างมีเหตุผลและรอบคอบ
15. เป็นผู้ที่ชอบนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ไปเผยแพร่แก่ชาวบ้าน
16. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้นำควรมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างรวมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งยังเป็นการปรับปรุงคุณภาพของตัวผู้นำเองด้วย

จิระพรรณ กาญจนจิตรา (2522, 50) กล่าวว่า ผู้นำ โดยทั่วไปจะมีคุณสมบัติหรือความสามารถที่จะช่วยทำให้ความเป็นผู้นำของเขาดำเนินอยู่ตลอดไปในชุมชนนั้น ๆ คือ

1. มีความสามารถในการพูด รับฟังความคิดเห็น และทำงานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นองค์กร และทราบถึงความต้องการ (Need) และปฏิภาณ (Aspiration) ของชาวบ้าน
2. ความสามารถในการก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่สมาชิก
3. ความสามารถที่จะชี้ให้เห็นถึงความต้องการที่แท้จริง และปฏิภาณของประชาชนรุ่นใหม่ ทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อที่จะกระตุ้นให้เขาเกิดความคิดริเริ่มและรู้จักช่วยตัวเอง และพัฒนาผู้นำท้องถิ่นเพื่อให้เขาดำเนินงานด้วยตัวเอง
4. ความสามารถในการประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นนั้น

5. ความสามารถที่จะทำงานตามลำพัง แม้ว่าจะไม่ได้รับการสนับสนุน หรือได้รับการขัดขวางจากประชาชน ผู้ซึ่งไม่ต้องการความเปลี่ยนแปลง
6. ความสามารถที่จะขอความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ในการทำงานของเขา
7. ความสามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างธรรมดาสามัญ และทำงานกับคนทุกชั้นวรรณะ

2.2.6 บทบาทของผู้นำท้องถิ่น

วิโรจน์ กุญจินดา(2527, 20-21) ได้อธิบายบทบาทของผู้นำท้องถิ่นไว้ 3 ประการ

1. บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนหมายถึง ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในหมู่บ้าน ในด้านต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม ในทางโลกนั้นจะต้องให้ความรู้ในการดำรงชีพโดยมรัชต์ ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนมีความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ ส่วนในทางธรรมนั้นจะต้องยึดคติทางธรรมในอันที่จะมุ่งให้ทุกคนทำดี ละเว้นการทำชั่ว และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น

2. บทบาทในฐานะผู้นำที่ทำให้เกิดพลังหมายถึง ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการรวมตัว รวมกลุ่ม ของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการประกอบกิจกรรมใด ๆ อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดพลังเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทุกระดับ เพื่อให้การดำเนินโครงการพัฒนาของชุมชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งในการประสานงานนั้นนอกจากต้องเป็นไปในลักษณะของการร่วมมือกันอย่างจริงจัง ผู้นำต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปด้วยดี

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างถึงใน ชุศศักดิ์ ชูช่วย 2533, 31) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนไว้โดยสรุปคือ

1. ผู้นำท้องถิ่นเป็นสื่อความคิดสองทาง
2. เป็นผู้นำ ประชาชนเข้าร่วม โครงการพัฒนาชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุและการพัฒนาคน
3. นำความรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ

อารมณ พานิช (2529, 40) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชนบทคือ องค์ประกอบเชิงมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำซึ่งมีบทบาทหลายประการในการพัฒนาชุมชน

1. บทบาทของผู้คิดริเริ่มโครงการ หรือผู้วางแผนโครงการ
2. บทบาทของผู้ปฏิบัติโครงการ
3. บทบาทของผู้ให้การศึกษาทางสังคม

4. บทบาทของผู้ประสานงาน

5. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นในเรื่องของบทบาทผู้นำท้องถิ่น อาจสรุปได้ว่า “ผู้นำท้องถิ่น” เป็นบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับชุมชน บทบาทของผู้นำท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะเน้นเรื่องของการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทมากในการส่งเสริมและสนับสนุนแผนการพัฒนากการประเมินผลความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนที่แท้จริง จากข้อสรุปนี้ผู้ศึกษาจะใช้เป็นกรอบในการศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สิริ เทศประสิทธิ์ (2529,123) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นหรือการพัฒนาชุมชนไว้ คือ

- 1) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของท้องถิ่นหรือชุมชน
- 2) เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ๆ พร้อมทั้งชี้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่นั้นด้วย
- 3) เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน
- 4) เป็นผู้แสดงความคิดเห็นความรู้สึกรักและสร้างแรงจูงใจ เพื่อการกระตุ้นเตือนหรือช่วยุให้เกิดการกระทำในทางสร้างสรรค์ หรือการพัฒนาให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (Tourism)

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ในพจนานุกรมการท่องเที่ยว(The Dictionary of Tourism) การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเดินทาง (Travel) สามารถใช้สลับสับเปลี่ยนกันได้ จนบางครั้งดูเหมือนว่าเป็นความหมายเดียวกันแต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้วการเดินทางกับการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2547 : 72) การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมใดๆที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่มีไว้เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ก่อให้เกิดประสบการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง

ปรีชา แดงโรจน์ (2544: 29-30) ได้อ้างถึง คำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ไว้ว่าหมายถึงกิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง และได้อธิบายเพิ่มเติมของจุดมุ่งหมายของการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีไว้เพื่อการประกอบอาชีพ และการไปอยู่ประจำ และเป็นไป

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548 : 11 – 12)สมาคมระหว่างประเทศแห่งความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราวและไม่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่เป็นการค้าเงิน จากความหมายดังกล่าวทำให้การท่องเที่ยวต้องมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 5 ประการคือ

- (1) การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่ที่เคยถาวรไปยังที่สถานที่ต่างๆ
- (2) การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 อย่าง คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางและพักค้างคืน
- (3) การเดินทางและการพักค้างคืนนั้นจะต้องไม่ใช่สถานที่อยู่หรือที่ทำงานประจำ และในการทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างไปจากผู้คนในท้องถิ่นนั้น
- (4) การเดินทางไปจุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้น
- (5) จุดหมายปลายทางที่เดินทางจะต้องไปเพื่อการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวรหรือการไปทำงาน

Steven (1990: 3) ได้ให้ความหมาย การเดินทางว่า การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่าง ๆ กัน หรือบางครั้งเมื่อเดินทางแล้วไม่กลับมาสถานที่เดิม

แมคอินทอช และ โกลด์เนอร์ (McIntosh; & Goeldner 1984: 132-135) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

Gee, Choy and Makens(1984 : 4) การเดินทางคือ การออกจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่น ๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติ และการเดินทางเพื่อ ไปอาศัยที่อื่น

Poun(1993 : 35) การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริการและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสบายในการเดินทาง

Mill (1990: 359) การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจการบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ประเสริฐ วิทยารัฐ (2530 : 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าอื่น คือผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวต้องมาหาสินค้าด้วยตนเองแทนที่สินค้าจะไปหาผู้ซื้อ สำหรับตัวสินค้าก็มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไปคือ ผู้ซื้อไม่สามารถเก็บสินค้าไว้เป็นสมบัติได้ แต่ผู้ซื้อจะได้รับความรื่นรมย์ ความพึงพอใจ ความแปลกใหม่ ประเทืองปัญญา พักผ่อน สนุกสนาน ความคุ้มค่าของผู้ซื้อ

ธรรมเนียม ประจวบเหมาะ (2533: 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมนันทนาการ รูปแบบหนึ่งที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่อยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม

สุทธิธิ์ ชุชาติ (2542: 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะเวลาสั้น เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2535 : 1) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่อยู่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

มนัส สุวรรณและคณะ (2543 : 1) อธิบายเรื่องของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพื่อกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรงานประจำโดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ โดยจุดมุ่งหมายของการเดินทางมิใช่เพื่อประกอบอาชีพและไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อการกีฬาและการบันเทิง เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ เพื่องานอดิเรก เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตรหรือวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ดุษฎี ชุมสาย (2527 : 4-5) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวและการเดินทางไว้ในหนังสือ “ปฐมบทแห่งการท่องเที่ยว” ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการเดินทาง ถ้าไม่มีการเดินทางก็ไม่มีการท่องเที่ยว และในเรื่องของการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินงานการท่องเที่ยวมักใช้คำว่า การท่องเที่ยวและการเดินทางปนกัน บางทีใช้คำว่า การท่องเที่ยว ให้มีความหมายถึงทั้งการท่องเที่ยวและการเดินทาง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า Tourism Authority of Thailand

ในพจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า Tourism และ Tourist ไว้ดังนี้

Tourism หมายถึง	1. การท่องเที่ยว
	2. การเดินทางเพื่อความสราญใจ
	3. การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
Tourist หมายถึง	1. นักท่องเที่ยว

2. ผู้ที่เดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อไปหาสุขารมณ์ หรือ เพื่อความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แล้วกลับมา ณ จุดเริ่มต้น

3. ท่องเที่ยว (กริยา)

ปัจจุบันไทยเราใช้คำว่าท่องเที่ยวแต่เพียงคำเดียว เช่น การท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ซึ่งเหมาะสมเพราะคำว่า “ท่อง” นั้น หมายถึง การเดินทางอยู่แล้ว คำว่า Tour ในภาษาอังกฤษเดิมเป็นคำในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งภาษาอังกฤษนำมาใช้ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 โดยกล่าวว่า ผู้ที่จะได้รับการศึกษาอย่างสมบูรณ์จะต้องเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปให้ทั่วถึง โดยใช้คำว่า To Make a Grand Tour และเริ่มใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ในประเทศอังกฤษได้มีผู้นำคำว่า Tour ในภาษาฝรั่งเศสมาใช้ และเรียกผู้เดินทางแบบนี้ว่า Tourist ต่อมาเกิดคำว่า Tourism ซึ่งหมายถึง “ลัทธิการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา” และเมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวมากขึ้น Tourism ก็หมายถึงการท่องเที่ยวทั่วไป

ดังนั้น คำว่า “การท่องเที่ยว” จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ฉะนั้นการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นธุรกิจที่กว้างขวาง ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่าความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว” นั้นจะมีความหมายอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยจุดมุ่งหมายใด ๆ ก็ได้ที่มีไว้เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

2.3.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

- การท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆภายในประเทศ การท่องเที่ยวลักษณะนี้จะต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ความปลอดภัย ตลอดจนการโฆษณา หรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะของสถานที่นั้น เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เป็นต้น

- การท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่ต่างไปจากประเทศของตน และต้องผ่านขบวนการระหว่างประเทศหลายอย่าง เช่น ศุลกากร ดำเนินตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ใช้ภาษาต่างประเทศและอาจจะต้องมีมัคคุเทศก์เป็นผู้นำ การท่องเที่ยวต่างประเทศนี้ ขนาดของประเทศเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ประเทศที่มีขนาดใหญ่มักจะมีสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวมาก เพราะมีโอกาสที่จะมี

นอกจากนั้นการท่องเที่ยวยังขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการไปเที่ยวอีกด้วย ตัวอย่างเช่น การไปท่องเที่ยวในระหว่างวันหยุดอาจจะเป็นการไปตากอากาศ ชมสภาพบ้านเมือง หรือไปดูชีวิตความเป็นอยู่ในชนบทรวมถึงการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูง เป็นต้น จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว อาจแบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวออกเป็น 6 ลักษณะ ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ ประกอบกับความอยากรู้อยากเห็น เพื่อชมทิวทัศน์ วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของท้องถิ่นต่าง ๆ หรือท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน บางครั้งเป็นการไปเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสถานที่พักอาศัย การท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ราคาสินค้า ฐานะทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยว และสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของสถานที่แต่ละแห่ง

2) การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและสุขภาพ เป็นการใช้เวลาว่าง เพื่อพักผ่อนร่างกายและสมอง อาจรวมถึงการพักผ่อนหลังการเจ็บป่วย โดยจะใช้เวลาพักผ่อนให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ สถานที่ไปพักจะเลือกที่สงบ สะดวกสบาย อากาศบริสุทธิ์ เช่น ชายทะเล หรือบนภูเขาที่ห่างไกลจากความอึกทึกครึกโครม

3) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มักจะมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวด้วย เป็นการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ทั้งในแง่มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่น ชมโบราณสถาน ศิลปะหรือการแสดงต่าง ๆ

4) การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวแบบนี้มีจุดประสงค์ 2 ประการคือ ประการแรก เป็นการไปชมการแข่งขันกีฬาที่ตนสนใจ เช่น ฟุตบอล มวย เทนนิส ฯลฯ การแข่งขันกีฬานี้ถึงแม้ว่าจะมีการย้ายสถานที่แข่งขันก็ยังมีผู้ชมติดตามไปชมอยู่เสมอ

ประการที่สองเป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้สถานที่ที่จะไปเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา หรือ การเดินป่าเพื่อยิงนกตกปลา หรือส่องสัตว์ เป็นต้น จากจุดประสงค์ดังกล่าวจะพบว่าประเทศที่มีทัศนียภาพหรือลักษณะภูมิประเทศหลาย ๆ แบบมักจะได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวประเภทนี้มาก

5) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การประชุม และสัมมนาความจริงแล้วลักษณะการท่องเที่ยวแบบนี้ไม่ว่าจะจัดว่าเป็นการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะตามหลักแล้วการท่องเที่ยวต้องเป็นการเดินทางไปเพื่อที่จะท่องเที่ยวหรือพักผ่อน แต่ความเป็นจริงแล้วผู้ที่ไปเพื่อธุรกิจหรือสัมมนามักจะแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบนี้สิ่งที่จะเป็นปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวคือ ต้องมี

6) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาคือ การที่บุคคลไปต่างประเทศเพื่อการศึกษา ดูงาน หรือ วิจัย หรือการแลกเปลี่ยนอาจารย์นักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย และจะอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลานับ เดือน การท่องเที่ยวประเภทนี้รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาภายในประเทศด้วย จัดว่าเป็น นักท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างหนึ่ง

2.3.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

พยอม ธรรมบุตร (เอกสารประกอบการสอน สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2549: 1 – 3) การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึง จุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)

2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับ ได้แก่ อาหารการมีที่พักแรมเพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างคืน (Accommodation) ได้แก่ ที่พักแรมประเภทต่าง ๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท Bed & Breakfast เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ ที่พักแรม ประเภทต่าง ๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ในระดับต่าง ๆ กันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกัน ได้แก่ ภัตตาคาร สระว่ายน้ำ บาร์ ฟิตเนสเซ็นเตอร์ Sauna บิวซิเนสเซ็นเตอร์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

3.เสน่ห์และความดึงดูดใจแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความ สำคัญสูงสุดของ Destination เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่น เช่น ดอยอินทนนท์ ซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพของเทือกเขา หิมาลัย หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทพนมรุ้งซึ่งแสดงถึงความรุ่งเรือง ของอาณาจักรขอม ตลอดจนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนโบราณสถานยุคเก่าแก่ก่อนประวัติศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมบ้านเชียง เป็นต้น

4. กิจกรรม (Activities) การท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ (Tourist activities และ Recreational activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน ในยุคปัจจุบันซึ่งการท่องเที่ยวมิได้หมาย เพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้น หากความสำคัญ สำหรับผู้มาเยือนคือการได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การเดินป่าศึกษาระบบนิเวศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงพญาไฟ (Rainforest) การล่องแก่งในแม่น้ำที่ตื้นเขิน การปีนหน้าผา การดำน้ำในรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนูในบริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการ

5. ส่วนประกอบอื่น ๆ บริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) ได้แก่ ทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน รานค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา ฯลฯ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(Culture Tourism)

2.4.1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Culture Tourism)

ดู๋ย ชุมสาย (2527: 60) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่น่าสนใจ ก็เพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มุมมานุษยวิทยา และสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อชมศิลปะนนาพรรณในหอศิลปะเพื่อนมัสการศูนยศาสตร์ที่สำคัญ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหรกรรม งานฉลอง และเพื่อการแสดงศิลปะครั้งสำคัญ ๆ”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 5) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งการให้ความรู้และความภูมิใจที่มุ่งเน้นเสนอดัชนีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม”

พลอยศรี โปราณานนท์ (2539: 40) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ต้องการความรู้ หรือประสบการณ์ในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปในรูปแบบที่ได้รับความรู้ หรือประสบการณ์ในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งความเพลิดเพลินประกอบกันไป”

Inskeep (1991:80) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลายประเภทได้แก่ แหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีชีวิต การแต่งกาย ศิลปะหัตถกรรม กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น การปลูกชาหรือยางพาราความแตกต่างระหว่างในเมืองกับชนบท พิพิธภัณฑ์ เทศกาลต่างๆ รวมถึงการบันเทิง และกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจด้วย

Greenwood (1982:27-28) กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของมนุษย์ (Ethnic Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรง เพราะนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสกับวัฒนธรรมที่แท้จริงของชนชาติต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด”

Howell (1993: 156-161) กล่าวว่า “ผู้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เพื่อที่จะต้องการเรียนรู้ หาประสบการณ์ และความบันเทิง ซึ่งนักท่องเที่ยวบางกลุ่มเห็นว่า คนท้องถิ่นที่มี

2.4.2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ศรีพร สมบุญธรรม, (2537 : 17) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมวิถีชีวิต ประเพณีที่แตกต่างกันไปในแต่ละที่ ซึ่งจะมีเอกลักษณ์เฉพาะและอาจศึกษาค้นคว้าถึงความเป็นมา ประวัติศาสตร์ของแต่ละชุมชนได้ อย่างไรก็ตามการเข้าไปเยี่ยมชมหรือศึกษาลึ่งที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่และวัฒนธรรมของมนุษย์อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนได้ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงต้องเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนได้ทั้งทางบวกและ ทางลบดังนี้

ผลกระทบด้านบวก

- ทางสังคม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ซึ่งกันและกันรวมทั้งเป็นการเผยแพร่ ชื่อเสียงของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จัก
- ทางศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น จะก่อให้เกิดการพัฒนาและการฟื้นฟูทางด้านศิลปะและงานหัตถกรรม ท้องถิ่น ตลอดจนเทศกาลงานประเพณีที่มีเอกลักษณ์ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของชุมชน อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

ผลกระทบด้านลบ

- ทางสังคม ก่อให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมทางวัฒนธรรม จากกระบวนการปรับตัวเพื่อตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวและอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ความเชื่อ การแต่งกาย พฤติกรรมและรูปแบบการบริโภคของคนในท้องถิ่นเนื่องมาจากการเอาอย่างนักท่องเที่ยว
- ทางศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจเกิดความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนท้องถิ่นเพราะความ แตกต่างกันในทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และทัศนคติ อีกทั้งการท่องเที่ยวยังมีส่วนกระตุ้นให้เกิดธุรกิจที่ ผิดกฎหมาย เช่น การพนัน การค้าประเวณี ยาเสพติด ฯลฯ ขึ้นในท้องถิ่น

2.5 ประวัติพระธาตุเรืองรอง

2.5.1 ความเป็นมาของพระธาตุเรืองรอง

ภาพที่ 2 วัดพระธาตุเรืองรอง

พระธาตุเรืองรอง ตั้งอยู่ที่บ้านสร้างเรือง หมู่ 3 ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ไปตามทางหลวงสาย 226 (อุบล - ศรีสะเกษ) และห่างจากตัวเมืองศรีสะเกษไปตามทางหลวงหมายเลข 2373 (ศรีสะเกษ – อ.ราษีไศล- อ.ยางชุมน้อย- อ.ค้อวัง) ประมาณ 5 กิโลเมตร จัดสร้างโดยพระครูวินุทธธรรมภณ ปธ. 3 (หลวงปู่ธัมมา พิทักษา) เจ้าอาวาสวัดใหม่ยายมอญ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรี หลวงปู่ได้พาชาวบ้านก่อตั้งวัดบ้านสร้างเรือง เมื่อ ปี 2510 ในป่าช้าของหมู่บ้าน พื้นที่ 1 ไร่เศษ ต่อมาได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ ปี 2520 ได้ขยายที่ดินได้รวม 6 ไร่เศษ จึงได้ดำริสร้างพระธาตุ โดยวางศิลาฤกษ์ เมื่อ พ.ศ.2524 ก่อสร้างเมื่อ ปี 2525 เริ่มแรกหลวงปู่ธัมมา พิทักษา ดำเนินการด้วยตัวท่านเองในการรับบริจาคจากญาติโยมจากกรุงเทพฯ

ต่อมามีคณะครูอาจารย์เข้าไปช่วยระดมความคิดเห็นในนาม “คณะสะพานบุญ” ซึ่งได้แก่ อาจารย์ทิวา-อาจารย์สุวคนธ์ รุ่งแก้ว อาจารย์ประสาน – อาจารย์ทองพูน คันศร อาจารย์ประเสริฐ – อาจารย์บุญส่ง ศรีเมือง อาจารย์ประดิษฐ์ ศีลาบุตร – นางณัฐกาญจน์ ศีลาบุตร อาจารย์ช่อม กรไกร อาจารย์บุญฤกษ์ โสรเนตร – อาจารย์จิราภรณ์ โสรเนตร อาจารย์รังสรรค์-อาจารย์การเทวี โพธิวัฒน์ อาจารย์สุเชียร –อาจารย์สงวน ป็องกัน อาจารย์ธวัช สิงหพ คุณพรหมมา ธิปเทศ คุณวิชุด พิทักษา

หลวงปู่เป็นลูกชาวบ้านสร้างเรื่อง เห็นว่าชาวศรีสะเกษ ที่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า จึงเดินทางไปไหว้พระธาตุพนม จังหวัดนครพนมทุกปี แต่บางคนไม่สามารถเดินทางไปได้เนื่องจากขาดทุนทรัพย์ จึงควรมีพระธาตุในเขตนี้เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดใกล้เคียงได้มากราบไหว้ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วได้ทำลายวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเก่าแก่ลง จึงควรมีแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมของชาวศรีสะเกษไว้ในรูปของภาพเขียน ภาพปั้น อุทยานความรู้ พิพิธภัณฑ์ จึงได้สร้างพระธาตุเรื่องรองนี้ขึ้นมา

หลวงปู่ได้จัดหาทุนสร้างโดยขอบอกบุญจากญาติโยมจากกรุงเทพมหานครและผู้มีจิตศรัทธาโดยทั่วไป เริ่มสร้างทีละเล็กทีละน้อย ซื่อเชื่อวัสดุจากร้านค้าในตัวเมืองศรีสะเกษ พร้อมการตั้งผู้บริจาคเมื่อได้เงินมาก็ทยอยส่งใช้หนี้ เมื่อหมดหนี้ก้อนเดิมแล้วก็เริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพระธาตุเรื่องรองขยายตัวขึ้นตามลำดับ แม้แต่พื้นที่บริเวณวัดก็ขยายขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยการหาเงินซื้อที่เพิ่มเติมตลอดจนการก่อสร้างที่พักคนชรา 2 หลังเพื่อรับคนชรามารักษาสุขภาพปฏิบัติธรรมด้วย ในบริเวณใกล้เคียงกับพระธาตุเรื่องรอง

เป็นพระธาตุที่สร้างแบบศิลปะพื้นบ้าน สูง 43 เมตร 60 เซนติเมตร ฐานพระธาตุกว้าง 30 คูณ 30 เมตร แบ่งออกเป็น 6 ชั้น

ชั้นที่ 1 ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา และเป็นที่ตั้งของสิ่งของเก่าแก่ เช่น เกวียน โปง โสงเกลือ หม้อยักษ์ ระฆังยักษ์ กุบริ สัตว์ประหลาด สัตว์เก่าแก่ที่สูญพันธุ์ไปแล้ว ฯลฯ

ชั้นที่ 2-3 ทำเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชนสี่เผ่าไทยของศรีสะเกษ คือ เขมร ลาว เขย

ชั้นที่ 4 ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ พระอรหันต์แปดทิศ

ชั้นที่ 5 ใช้สำหรับการทำสมาธิ และ วิปัสสนากรรมฐาน

ชั้นที่ 6 เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ (เส้นผมพระอรหันต์) และเป็นที่พักพิงของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

จะเห็นได้ชัดว่า การจัดสร้างพระธาตุเรื่องรอง ดำเนินการโดยประชาชนหรือภาคเอกชนเกือบทั้งหมด แม้ข้าราชการที่เข้ามาทำงานก็มาจากการสมัครใจ และเสียสละเวลาอันมีค่าของข้าราชการ เนื่องจาก

ภาพที่ 3 พระบรมสารีริกธาตุ ชั้นที่ 6

ภาพที่ 4 สถานที่นมัสการพระบรมสารีริกธาตุ

ภาพที่ 5 ชั้นบนของพระธาตุเป็นที่ชมวิทิวทัศน์เมืองศรีสะเกษ

ภาพที่ 6 พระอุโบสถวัวเทียมเกวียน ปรับปรุงหลังจากโบสถ์ดั้งเดิม

ภาพที่ 7 หลวงพ่อร่มเย็น พระพุทธรูปประจำพระธาตุเรืองรอง

ภาพที่ 8 ของโบราณที่มีผู้มาบริจาค

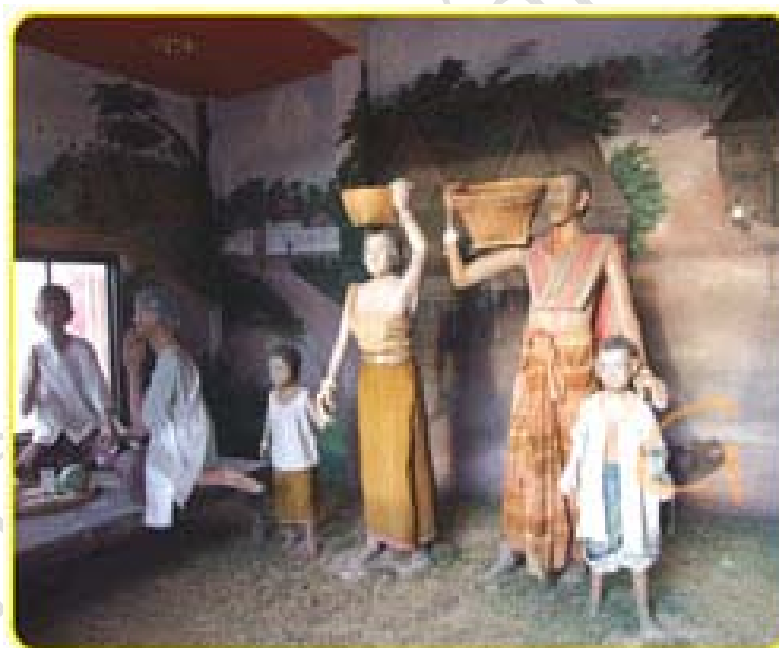
ภาพที่ 9 ของโบราณที่มีผู้มาบริจาค

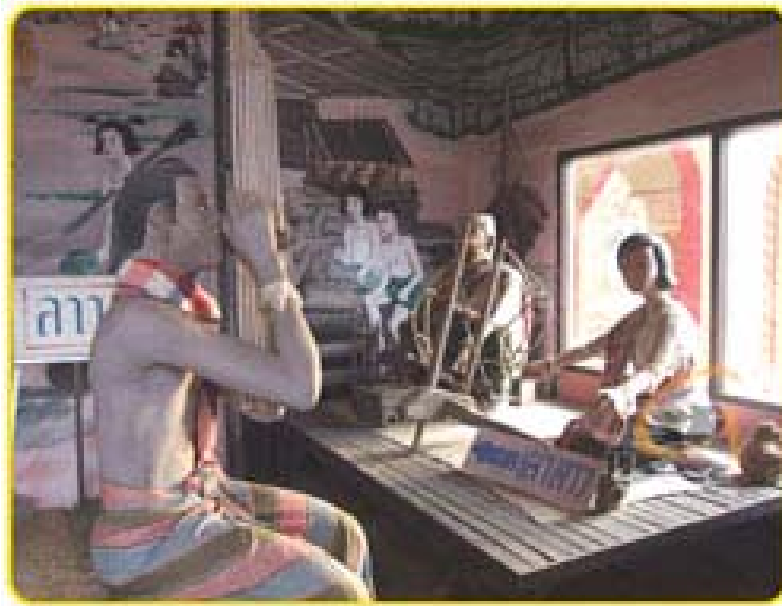
ภาพที่ 10 ทางขึ้นพระราชานุสาวรีย์

ภาพที่ 11 รูปปั้นประเพณีบุญบั้งไฟ

ภาพที่ 12 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวิถีชีวิตชาวเขมร

ภาพที่ 13 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดสุทัศน์ วิถีชีวิตชาวลา

ผู้ร่วมสร้างพระธาตุเรืองรอง

เนื่องจากการสร้างพระธาตุเรืองรอง เริ่มต้นจากความศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระศาสนาและตอบสนองบุญคุณบ้านเกิดเมืองนอนของหลวงปู่ธัมมา พิทักษา จึงได้ระดมบุคคลหลายฝ่ายมาร่วมกันสร้าง อันได้แก่

1. ญาติโยมจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นผู้บริจาคเงิน ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะแก่หลวงปู่และเดินทางมากราบไว้พระธาตุประจำปี
2. ชาวบ้านสร้างเรื่องและตำบลหญ้าปล้อง ที่มาร่วมให้ข้อคิด เสียสละแรงงาน และทรัพย์สินสมทบในการสร้าง
3. คณะสะพานบุญ อันประกอบด้วยลูกศิษย์หลวงปู่ที่มาจากข้าราชการ พ่อค้าประชาชน จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มาให้ข้อคิดเห็น ร่วมทำงาน ตลอดทั้งการประชุมกันเป็นประจำเพื่อหาทางปรับปรุงพระธาตุเรืองรองให้เป็นแหล่งเรียนรู้
4. มูลนิธิหลวงปู่ธัมมา พิทักษา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนคณะสะพานบุญและพี่น้องประชาชนชาวบ้านสร้างเรื่อง จึงได้จัดตั้งมูลนิธิหลวงปู่ธัมมา พิทักษา ขึ้น
5. สถาบันการศึกษา มีสถาบันการศึกษาที่ร่วมกิจกรรมพระธาตุเรืองรอง ได้แก่ โรงเรียนต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เช่น โรงเรียนบ้านเอกสร้างเรื่อง โรงเรียนบ้านหญ้าปล้อง โรงเรียนบ้านโนนแฮ้ โรงเรียนบ้านโนนสำนักฯ โรงเรียนน้ำคำวิทยา โรงเรียนบ้านน้ำคำ โรงเรียนบ้านคูซอด โรงเรียนบ้านเพียนาม โรงเรียนบ้านหอยสะเดาพัฒนา โรงเรียนศิริเกษ น้อมเกล้า โรงเรียนอนุบาลศรีสะเกษ และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นต้น

6. ส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีส่วนสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จนกระทั่งการดำเนินการของพระธาตุเรื่องรองเป็นไปด้วยดี เช่น สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น
7. คณะผู้มาเยี่ยมชม คือประชาชนทั่วไป ได้มาเยี่ยมชม ลงสมุดเยี่ยมชมและและการบริจาคเงิน ซึ่งนำไปขยายพระธาตุเรื่องรองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวางแผนสร้างพระธาตุเรื่องรอง

เนื่องจากพระธาตุเรื่องรองมีวัตถุประสงค์ในการเป็นปูชนียสถานและแหล่งเรียนรู้ทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ จึงมีองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ที่ประดิษฐานพระพุทธรูป และสิ่งที่ควรกราบไหว้บูชา
2. ภาพประวัติศาสตร์ นิทานพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี
3. รูปปั้น พีช สัตว์ วิถีชีวิต
4. พิพิธภัณฑสถานแสดงของเก่าแก่
5. การจัดงานไหว้พระธาตุประจำปี การแสดงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม คือ ทอผ้า ตำข้าว ตีเหล็ก บีบข้าวปุ้น จักสาน การเป่าแคน เป่าโหวด ดัดพิน เป่าสะโน ในช่วงสงกรานต์ ทุกปี
6. การจัดสิ่งของเพื่อสนับสนุนพระศาสนาและการจัดการศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการทุกปี ทางหลวงปู่ได้บริจาคพระพุทธรูป โตะ เก้าอี้ เสื้อ หนังสือ ถ้วยจาน ภาชนะ เครื่องทำครัว และสิ่งของจำเป็นแก่ สถานศึกษา วัด ชุมชน ทุกปี ปีละ ประมาณ 10 -20 แห่ง
7. การบำรุงการศึกษาและการศาสนา เช่น การบริจาคทุนการศึกษา การแข่งขันประกวดการสวดสรภัญญะ การตอบปัญหาธรรมะ ประจำปี

สิ่งที่กล่าวมานี้ ได้ทำไปแล้ว และจะสร้างเพิ่มเติม ตลอดทั้งการบรรยายเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ผู้สนใจได้ทราบ ซึ่งต้องค่อยเป็นค่อยไปเนื่องจากการทำงานทั้งหมด เป็นการทำงานของประชาชนในลักษณะอาสาสมัคร และตามเงินบริจาคที่ไม่คงที่แน่นอนและเป็นระบบเหมือนส่วนราชการ โดยมีมูลนิธิหลวงปู่ธัมมา พิทักษ์ เป็นกำลังขับเคลื่อนที่สำคัญ

ผู้ให้ข้อมูล

ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการและเอกสารเผยแพร่ของวัดพระธาตุเรื่องรอง

1. นายบุญเรือง ขันตา
2. นายสุดสาคร กันสร
3. นายสมอาด ไรยละ
4. นายประชัน ศุกเลิศ

5. นายสมาน บุญหวาน
6. นายบุญฤกษ์ โสรเนตร
7. นายรังสรรค์ โพธิวัฒน์
8. นายเสกสรร ใจจง
9. นายสายัณห์ ไชยลา
10. นายสามารถ พิทักษา
11. นายสมาน นามธรรม
12. นายสันติ พิทักษา
13. นางสาวเทียนทอง พงษ์พีระ
14. พระมหาสุพิศ มหาปัญญา
15. พระมหาสมปอง ชนุตตโร (ที่มา : คณะวิชัย มรภ.ศรีสะเกษ ,2550 .แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น.)

2.5.2 สถาปัตยกรรมบริเวณวัดพระธาตุเรืองรอง

ภาพที่ 14 ประมวลภาพบริเวณวัดพระธาตุเรืองรอง

2.5.3 กิจกรรมภายในวัดพระธาตุเรืองรอง

ภาพที่ 15 ประมวลภาพกิจกรรมภายในวัดพระธาตุเรืองรอง

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เบญจา จันทร และคณะ (2549: 71) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกลุ่มผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย และร่วมปฏิบัติตามนโยบาย ส่วนกลุ่มที่เป็นผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการ และประชาชนจะร่วมเสียสละแรงงานในกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยว การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอายุ มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการมีส่วนร่วม กลุ่มผู้นำชุมชนมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มชาวบ้าน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการ เช่น การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว การกำหนดกฎระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตามยังพบว่า ผู้นำชุมชน ยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างต่ำ แต่มีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับค่อนข้างสูง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโครงสร้างขององค์กรชุมชน ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดสรรรายได้ การจัดหาเงินทุนและจำนวนสมาชิกขององค์กรชุมชน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่ชุมชนมีความพร้อมและมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแต่ยังไม่มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการมีส่วนร่วม

วิมลสิริ เหมทานนท์ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชนย่านบางลำพู พบว่า มีการรับรู้เรื่องกระแสโลกในนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง, มีความต้องการรักษาวิถีชีวิตเดิมในระดับที่สูง มีความต้องการรักษาโบราณสถานในระดับสูง และมีระดับการรักษาผลประโยชน์ที่สูง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการร่วมวางแผนโครงการติดตามผลงานและร่วมแก้ไขปัญหาให้มากขึ้น

พจนารถ กริ่งไกร (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่าบทบาทของผู้นำชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมทั้งด้านการร่วมคิดวางแผน การดำเนินการร่วมประสาน การรับผลประโยชน์ และการร่วมติดตามประเมินผลการจัดการแหล่งท่องเที่ยวส่วน

ศิริวรรณ วัชรพงศ์ (2545 : 60) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล อำเภอเนินมะปรางจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนการดำเนินงานการลงทุนและปฏิบัติงาน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในระดับสูง ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

รามศรี พรหมชาติ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษา บ้านโป่งดำบลป่าไร่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านโป่ง มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการบริการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยวในระดับน้อย ในทุกขั้นตอนและประชาชนที่มีอายุและระยะเวลาที่อาศัยอยู่ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ ระดับการศึกษาและความแตกต่างในภูมิภานามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประภาส อินทนปสาธน์ (2545 : 83) ได้ศึกษาการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณี หมู่บ้านโลกโ่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรมและวิถีชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการต้อนรับและบริการ ด้านความปลอดภัย และด้านสถานที่มีระดับความพึงพอใจปานกลาง ปัญหาอุปสรรค ด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับแสงสว่างทางเดิน การจัดเวรยาม การพัฒนาและการจัดองค์กรชาวบ้าน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวางแผน การพัฒนาเพิ่มความพึงพอใจในด้านสถานที่ที่พักและหมู่บ้านด้านการต้อนรับและบริการ และการนำผลผลิตการเกษตรที่มีอยู่หรือสินค้าท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เด่นในชุมชนมาเชื่อมกับการท่องเที่ยวได้

นริศรา นงนุช (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการเรือข้ามฟาก โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว นับตั้งแต่การก่อตั้ง การดำเนินการ การประสานงาน การกำหนดแผนการจัดการ กฎ ระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหา

นัตรัชย์ ค้วงจาด (2544: 54) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิไล บุญบรรจง (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว บริเวณชายฝั่งระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง จากการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลเมืองระยองอยู่ในระดับต่ำ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และความต้องการเกียรติยศ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ (2542) กล่าวว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ มีใช้สิ่งที่จะทำได้ง่าย เพียงว่ามีสถานที่แล้วจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวก็สามารถทำได้ทันที มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินเพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว อย่างน้อยที่สุด 4 ประการ คือ

- 1) ความปรารถนาของผู้ท่องเที่ยว
- 2) ความสามารถในการใช้บริการ (Ability) ของผู้ท่องเที่ยว
- 3) ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง (Mobility and Accessibility)
- 4) ความสามารถที่รับได้ของพื้นที่แยกพิจารณาได้เป็น 3 คือ ความสามารถที่รับได้เชิงกายภาพ (Physical Carrying Capacity) ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) และ ความสามารถที่รับได้เชิงนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity)

อรรณ พันธ์เนตร (2541) ได้ประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนบ้านหาดไคร้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวและมีความต้องการให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาในระดับสูง และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหาดจับปลาบึกในระดับปานกลาง

อโนทัย เพ็ชรคงชล (2540) ศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติร้อยละ 95.56 และมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ที่ถูกต้อง

วิรัช จันทรโรทัย(2535) กล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทจะมีความสัมพันธ์กับระดับการให้ความช่วยเหลือของรัฐแก่ประชาชนในชนบท กล่าวว่าเป็น

1. หากประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทในระดับสูงหรือประชาชนมีความพร้อมมาก ระดับการช่วยเหลือของรัฐที่ให้แก่ประชาชนกลุ่มนี้จะมีน้อยมาก คือ รัฐเพียงให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการเท่านั้น (Assistance)

2. หากประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมระดับปานกลาง คือมีความพร้อมในระดับปานกลาง ระดับการช่วยเหลือของรัฐที่ให้แก่ประชาชนกลุ่มนี้ก็อยู่ในระดับปานกลางด้วย คือเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนบางส่วน(Facilitation)

นอกจากนี้ วิรัช จันทรโรทัย และคณะ(2531) ยังได้ศึกษาบทบาทขององค์กรท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าองค์กรในท้องถิ่นมีความต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและปฏิบัติในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

เนตรชนก นันท์(2544) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มอำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ได้พบว่าแนวทางการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมี 4 ด้าน คือ การจัดการด้าน โครงการสร้างองค์กรทางการท่องเที่ยว การจัดการด้านบุคลากร การจัดระบบการดำเนินงาน และการจัดรายการนำเที่ยว

รัฐทิติยา หิรัญหาค(2544) แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้เสนอเลือกแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบ้านหนองขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยได้เลือกแนวคิดทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เลือกรูปแบบชุมชนบริหารจัดการเองโดยมีองค์กรภายนอกสนับสนุนให้คำปรึกษา และได้มีการวางแผนทางการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก นอกจากนี้ยังมีการวางแผน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยทราบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นต้องประกอบด้วยทั้งผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมมากที่สุด เพราะเขาเป็นเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้ที่จะได้รับผลประโยชน์ ดังนั้นความรัก ความห่วงแหน ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่นั้นจะส่งผลต่อการทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรองให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ในการสังเกตสภาพบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรอง และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับขั้นตอนที่ใช้ศึกษาจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้คือ

1. การศึกษาเอกสาร เป็นการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา โดยใช้ในการสังเกต และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากร
- 3.2 กลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การแปลผลและนำเสนอข้อมูล

3.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ มีดังนี้

กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนันตำบลห้วยปลีอง ผู้ใหญ่บ้านบ้านสร้าง ประธานบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปลัด อบต. สมาชิก อบต. คณะกรรมการวัด กลุ่มแม่บ้าน รวมทั้ง 50 ราย

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

- กำนันตำบลหญ้าปล้อง	จำนวน	1	ราย
- ผู้ใหญ่บ้านบ้านสร้าง	จำนวน	1	ราย
- ประธานบริหาร อบต.หญ้าปล้อง	จำนวน	1	ราย
- ปลัด อบต. หญ้าปล้อง	จำนวน	1	ราย
- สมาชิก อบต. หญ้าปล้อง	จำนวน	13	ราย
- คณะกรรมการวัด และ กลุ่มแม่บ้าน	จำนวน	33	ราย
	รวม จำนวน	50	ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีดังนี้

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 1 ชุด ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด (Closed-ended questions) และคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) โดย แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในท้องถิ่น มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบระดับกลุ่มชั้น (Norminal Scale) มีจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะคำถามเป็นการวัดความคิดเห็นสภาพปัจจุบันของวัดพระธาตุเรืองรอง ซึ่งคำถามแบ่งออกเป็น 5 ด้านดังนี้ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม มี 4 ข้อ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มี 5 ข้อ ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว มี 2 ข้อ ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยมี 3 ข้อและ ด้านการบริหารจัดการ มี 4 ข้อ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ของสภาพเหมาะสมที่เอื้อประโยชน์ต่อการเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะคำถามเป็นการวัดระดับการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทัศนศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ให้ผู้นำท้องถิ่นแสดงความคิดเห็น

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำแบบสอบถามที่จัดเตรียมไว้ให้กลุ่มตัวอย่างตอบ มีระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 2 เดือน (ตั้งแต่มีนาคม – กรกฎาคม 2551)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามได้จำนวน 50 ชุดแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลของตัวแปร

3.6 การแปลผลและนำเสนอข้อมูล

ซึ่งการการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการการแปลผลข้อมูลและนำเสนอข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ข้อมูล
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ การแจกแจงความถี่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

เกณฑ์การแปรค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หมายถึง ระดับของความเหมาะสมที่เอื้อ
ประโยชน์ต่อการเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัด
ศรีสะเกษ ใช้เกณฑ์แปลค่า 5 ระดับของLikert Scale ดังนี้

คะแนน	หมายถึง
1	ระดับของความเหมาะสมน้อยที่สุด
2	ระดับของความเหมาะสมน้อย
3	ระดับของความเหมาะสมปานกลาง
4	ระดับของความเหมาะสมมาก
5	ระดับของความเหมาะสมมากที่สุด

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของวัดพระธาตุเรืองรองใช้วิธีนำ
ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็น (Weight Mean Score) โดยใช้สูตรในการคำนวณหาอันตรภาคชั้น คือ

$$\frac{\text{Max} - \text{Min}}{n}$$

เมื่อ

$$\text{Max} = \text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด}$$

$$\text{Min} = \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}$$

$$n = \text{จำนวนข้อมูลทั้งหมด}$$

ซึ่งเมื่อแทนค่าแล้วจะได้ดังนี้

$$\frac{5-1}{5} = 0.8$$

$$5$$

ดังนั้นอันตรภาคชั้นของเกณฑ์การแปลผลมีดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	ระดับของความเหมาะสมมากที่สุด
3.41 – 4.20	ระดับของความเหมาะสมมาก
2.61 – 3.40	ระดับของความเหมาะสมปานกลาง
1.81 – 2.60	ระดับของความเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.80	ระดับของความเหมาะสมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์โดยการแจกแจง
ความถี่ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ
นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้เกณฑ์แปลค่า 5 ระดับของ Likert Scale ดังนี้

คะแนน	หมายถึง
1	ระดับของมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
2	ระดับของมีส่วนร่วมน้อย
3	ระดับของมีส่วนร่วมปานกลาง
4	ระดับของมีส่วนร่วมมาก
5	ระดับของมีส่วนร่วมมากที่สุด

การแปลความหมายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรองใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็น (Weight Mean Score) ในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.41 – 4.20	มีส่วนร่วมมาก
2.61 – 3.40	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.81 – 2.60	มีส่วนร่วมน้อย
1.00 – 1.80	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์
ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

4.4 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในท้องถิ่น ผลจากการศึกษามีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	34	68.00
หญิง	16	32.00
รวม	50	100.00

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย มีจำนวน 34 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.00 และเป็นเพศหญิงจำนวน 16 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 32.00 สรุปผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	1	2.00
31 – 40 ปี	20	40.00
41 – 50 ปี	21	42.00
51 – 60 ปี	2	4.00
มากกว่า 60 ปี	6	12.00
รวม	50	100.00

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ ได้ ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 21 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.00 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 20 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.00 อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.00 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 และน้อยที่สุดคือ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน(คน)	ร้อยละ
โสด	2	4.00
สมรส	47	94.00
หย่า ม่าย แยกกันอยู่	1	4.00
อื่นๆ	0	2.00
รวม	50	100.00

จากตารางที่ 3 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส ได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามสถานภาพสมรส พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 47 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.00 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 และน้อยที่สุดคือ สถานภาพหย่า ม่าย แยกกันอยู่ จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	35	70.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	6	12.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	5	10.00
ปวส./ อนุปริญญา	1	2.00
ปริญญาตรี	3	6.00
อื่นๆ	0	0.00
รวม	50	100

จากตารางที่ 4 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา ได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 35 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.00 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 3 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.00 และน้อยที่สุดคือ ระดับปวส./ อนุปริญญา จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาท	14	28.00
3,001 – 6,000 บาท	31	62.00
6,001 – 8,000 บาท	2	4.00
8,001 – 10,000 บาท	1	2.00
10,001 – 15,000 บาท	2	4.00
มากกว่า 15,000 บาท	0	0.00
รวม	50	100.00

จากตารางที่ 5 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,001 – 6,000 บาท จำนวน 31 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.00 รองลงมาคือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 14 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 6,001 – 8,000 บาท จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 และน้อยที่สุดคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 8,001 – 10,000 บาท จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

ตารางที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการดำรงตำแหน่งในท้องถิ่น

การดำรงตำแหน่งปัจจุบันในท้องถิ่น	จำนวน(คน)	ร้อยละ
กำนัน	1	2.00
ผู้ใหญ่บ้าน	1	2.00
นายก อบต.	1	2.00
ปลัด อบต.	1	2.00
ส.อบต.	13	26.00
อื่นๆ	33	66.00
รวม	50	100.00

หมายเหตุ : อื่นๆ หมายถึง กลุ่มแม่บ้าน คณะกรรมการวัดพระธาตุเรืองรอง

จากตารางที่ 6 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการดำรงตำแหน่งปัจจุบันในท้องถิ่น ได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาตามการดำรงตำแหน่งปัจจุบันในท้องถิ่น พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านและคณะกรรมการวัดพระธาตุเรืองรอง จำนวน 33 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.00 รองลงมาคือ ดำรงตำแหน่ง ส.อบต. จำนวน 13 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.00 และน้อยที่สุดคือ ดำรงตำแหน่งกำนัน จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ดำรงตำแหน่งนายก อบต. จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ปลัด อบต. จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

4.2 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 7 แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ประเด็น	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม			
สภาพภูมิทัศน์	4.76	0.52	มากที่สุด
ความเหมาะสมของตำแหน่งพื้นที่จอดรถ	4.00	0.61	มาก
การจัดเก็บขยะและตำแหน่งจุดถังขยะ	3.64	0.92	มาก
ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย	4.92	0.27	มากที่สุด
รวม	4.33	0.34	มากที่สุด
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน			
สภาพการเข้าถึง / เส้นทางคมนาคม	4.94	0.24	มากที่สุด
ทางเดินเท้าในหมู่บ้าน	4.60	0.53	มากที่สุด
การบริการโทรศัพท์สาธารณะ	3.20	1.01	ปานกลาง
การบริการห้องน้ำ / ห้องสุขาสาธารณะ	3.70	0.79	มาก
น้ำดื่ม / น้ำใช้	3.72	0.78	มาก
รวม	4.86	0.42	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว			
กิจกรรมที่วัดจัดขึ้น	4.86	0.40	มากที่สุด
สินค้าที่ระลึก	4.86	0.50	มากที่สุด
รวม	4.86	0.42	มากที่สุด

ตารางที่ 7 (ต่อ) แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ประเด็น	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย			
ความปลอดภัยในการเยี่ยมชมและใช้สถานที่	3.28	0.76	ปานกลาง
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.06	0.82	ปานกลาง
ความปลอดภัยในด้านสุขภาพอนามัย	3.32	0.74	ปานกลาง
รวม	3.22	0.38	ปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ			
สื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	4.76	0.59	มากที่สุด
กฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน	4.74	0.56	มากที่สุด
ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับประชาชน	4.20	0.61	มาก
การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	4.34	0.77	มากที่สุด
รวม	4.51	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวงเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลการศึกษาดังนี้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมายมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.92 รองลงมาคือ สภาพภูมิทัศน์มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 ความเหมาะสมของตำแหน่งพื้นที่จอดรถมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 และน้อยที่สุดคือการจัดเก็บขยะและตำแหน่งจุดถังขยะมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ สภาพการเข้าถึง / เส้นทางคมนาคมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.94 รองลงมาคือทางเดินเท้าในหมู่บ้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 น้ำดื่ม / น้ำใช้มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ กิจกรรมที่วัดจัดขึ้น และสินค้าที่ระลึกมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86

ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.22 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ ความปลอดภัยในด้านสุขภาพอนามัยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 รองลงมาคือความปลอดภัยในการเยี่ยมชมและใช้สถานที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.28 และน้อยที่สุดคือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.06

ด้านการบริหารจัดการ

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.51 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ สื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 รองลงมาคือ กฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกำหนดในชุมชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.74 การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.34 และน้อยที่สุดคือ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.20

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 8 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ลักษณะการมีส่วนร่วม	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา			
การสำรวจและการเก็บข้อมูล	4.14	0.93	มาก
ศึกษาสาเหตุของปัญหา	3.70	0.86	มาก
วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น	3.48	1.09	มาก
อำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหา	4.60	0.70	มากที่สุด
ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ	3.02	1.17	ปานกลาง
ประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการของปัญหา	2.94	0.93	ปานกลาง
รวม	3.65	0.60	มาก
การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน			
วางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม	3.94	0.84	มาก
อำนวยความสะดวกในการวางแผน	4.36	0.90	มากที่สุด
สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการวางแผน	4.32	0.91	มากที่สุด
แสดงความคิดเห็นในการวางแผน	3.70	1.02	มาก
ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	2.62	1.05	ปานกลาง
เขียนและจัดทำแผน	2.58	1.07	น้อย
รวม	3.59	0.52	มาก
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน			
ปฏิบัติงานตามแผน	4.28	0.97	มากที่สุด
ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมปฏิบัติงาน	4.60	0.76	มากที่สุด
ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.26	1.38	ปานกลาง
รวม	4.05	0.72	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ) แสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ลักษณะการมีส่วนร่วม	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแผนงานร่วมกัน	3.24	1.12	ปานกลาง
ตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น			
เพื่อกำหนดแผนงานหรือโครงการ	3.42	1.01	มาก
เพื่อเลือกกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว	3.56	0.93	มาก
เพื่อกำหนดบุคคลในการปฏิบัติงาน	3.54	1.11	มาก
เพื่อวางกฎระเบียบของกิจกรรม	3.64	1.05	มาก
ตัดสินใจในการสรุปผลงาน	2.84	0.89	ปานกลาง
รวม	3.37	0.72	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล			
การประเมินผลกิจกรรม	3.72	1.03	มาก
ติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน	3.30	0.95	ปานกลาง
การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมา	3.32	1.00	ปานกลาง
วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน	3.36	1.12	ปานกลาง
อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนต่างๆ	4.70	0.68	มากที่สุด
ควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยว	3.72	0.83	มาก
รวม	3.69	0.58	มาก

จากตารางที่ 8 สามารถอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา : วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลการศึกษาดังนี้

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.65 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ อำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ การสำรวจและการเก็บข้อมูลมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.14 ศึกษาสาเหตุของปัญหามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.70 วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นมีระดับความคิดเห็น

การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.59 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ อำนาจความสะดวกในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.36 รองลงมาคือสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.32 วางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 แสดงความคิดเห็นในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.70 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.62 และน้อยที่สุดคือการเขียนและจัดทำแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.58

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ ปฏิบัติงานตามแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.28 และน้อยที่สุดคือ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.26

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแผนงานร่วมกัน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ เพื่อวางกฎระเบียบของกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64 รองลงมาคือ เพื่อเลือกกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.56 เพื่อกำหนดบุคคลในการปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.54 เพื่อกำหนดแผนงานหรือโครงการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 ตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.24 และน้อยที่สุดคือ ตัดสินใจในการสรุปผลงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.84

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.69 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนต่างๆมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมาคือ การประเมินผลกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 ควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.36 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 และน้อยที่สุดคือ ติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.30

4.4 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุ เรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 9 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ลำดับที่	แนวทางในการพัฒนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ปรับปรุงทัศนียภาพบริเวณรอบๆวัด	3	30.00
2.	จัดทำสถานที่จอดรถเพิ่มเติมจากเดิม	5	50.00
3.	ขยายบริเวณวัดให้กว้างเพื่อความสะดวก สบายในการเยี่ยมชม	2	20.00

หมายเหตุ n = 10

จากตารางที่ 9 สามารถอธิบายแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้ดังนี้ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การจัดทำสถานที่จอดรถเพิ่มเติมจากเดิม การปรับปรุงทัศนียภาพตลอดทางคมนาคมรวมทั้งบริเวณรอบๆวัด และการขยายบริเวณวัดให้กว้างเพื่อความสะดวก สบายในการเยี่ยมชม

ตารางที่ 10 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว

ลำดับที่	แนวทางในการพัฒนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพิ่มกิจกรรมการทำบุญให้มากกว่าเดิม	9	25.00
2.	ควรมีกิจกรรมทำบุญ ตักบาตร และฟังเทศน์ในวัดพระ	12	33.33
3.	ควรมีกิจกรรมถวายสังฆทานให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการจะถวายและรดน้ำ	15	41.66

หมายเหตุ n = 36

จากตารางที่ 10 สามารถอธิบายแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว ได้ดังนี้ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ควรมีกิจกรรมถวายสังฆทานให้กับนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการจะถวายและรดน้ำมณฑลควรมีกิจกรรมทำบุญ ตักบาตร และฟังเทศน์ในวัดพระ และควรเพิ่มกิจกรรมการทำบุญให้มากกว่าเดิม

ตารางที่ 11 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย

ลำดับที่	แนวทางในการพัฒนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	จัดเวรยามหรือ อปพร. เพิ่มความปลอดภัยและให้บริการ	21	63.63
2.	จัดเจ้าหน้าที่แนะนำสถานที่ต่างๆภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม	6	18.18
3.	จัดน้ำดื่มไว้ตามจุดต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการ	1	3.03
4.	จัดบริการโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณวัด	3	9.09
5.	เพิ่มจำนวนถังขยะตามจุดต่างๆ ให้มากกว่าเดิม	2	6.06

หมายเหตุ n = 33

จากตารางที่ 11 สามารถอธิบายแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย ได้ดังนี้ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ จัดเวรยามหรือ อปพร. เพิ่มความปลอดภัยและให้บริการ จัดเจ้าหน้าที่แนะนำสถานที่ต่างๆภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม จัดน้ำดื่มไว้ตามจุดต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการจัดบริการโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณวัด และเพิ่มจำนวนถังขยะตามจุดต่างๆ ให้มากกว่าเดิม

ตารางที่ 12 แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านการบริหารจัดการ

ลำดับที่	แนวทางในการพัฒนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	ควรจัดให้มีการประชุมชาวบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	3	33.33
2.	คณะกรรมการวัดควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน	1	11.11
3.	ควรมีการวางแผนในการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้	5	55.55

หมายเหตุ n = 9

จากตารางที่ 12 สามารถอธิบายแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านการบริหารจัดการ ได้ดังนี้ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ควรจัดให้มีการประชุมชาวบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง คณะกรรมการวัดควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และควรมีการวางแผนในการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณซึ่งเป็นการศึกษาถึงสภาพบริบทของแหล่งท่องเที่ยวและกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการศึกษาคือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุเรืองรอง บ้านสร้างเรือง ต.หญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีจำนวนทั้งสิ้น 50 ราย ได้แก่ กำนันตำบลหญ้าปล้อง ผู้ใหญ่บ้านบ้านสร้าง ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปลัด อบต. สมาชิก อบต. คณะกรรมการวัด กลุ่มแม่บ้าน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรองและข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรอง

ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

5.1 สรุป อภิปรายผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในท้องถิ่น ผลจากการศึกษามีดังต่อไปนี้

เพศจากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย มีจำนวน 34 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.00 และเป็นเพศหญิงจำนวน 16 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 32.00 สรุปผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง

อายุ จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 21 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.00 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 20 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.00 อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.00 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 และน้อยที่สุดคือ อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

สถานภาพสมรส จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 47 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 94.00 รองลงมาคือ สถานภาพโสด จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 และ สถานภาพหย่า ม่าย แยกกันอยู่ จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

ระดับการศึกษา จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 35 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.00 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.00 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.00 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 3 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.00 และน้อยที่สุดคือ ระดับปวส./อนุปริญญา จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,001 – 6,000 บาท จำนวน 31 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.00 รองลงมาคือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 14 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 28.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 6,001 – 8,000 บาท จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.00 และน้อยที่สุด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 8,001 – 10,000 บาท จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

การดำรงตำแหน่งปัจจุบันในท้องถิ่น จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอื่นๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านและคณะกรรมการวัดพระธาตุเรืองรอง จำนวน 33 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.00 รองลงมาคือ ดำรงตำแหน่ง ส.อบต. จำนวน 13 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.00 และน้อยที่สุดคือ ดำรงตำแหน่งกำนัน จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ดำรงตำแหน่งนายก อบต. จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00 ปลัด อบต. จำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.00

5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลการศึกษาดังนี้

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมายมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.92 รองลงมาคือ สภาพภูมิทัศน์มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 ความเหมาะสมของตำแหน่งพื้นที่จอดรถมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 และน้อยที่สุดคือการจัดเก็บขยะและตำแหน่งจุดถังขยะมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ สภาพการเข้าถึง / เส้นทางคมนาคมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.94 รองลงมาคือทางเดินเท้าในหมู่บ้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 น้ำดื่ม / น้ำใช้มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 การบริการห้องน้ำ / ห้องสุขาสาธารณะมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.70 และน้อยที่สุดคือ การบริการโทรศัพท์สาธารณะมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.20

ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ กิจกรรมที่วัดจัดขึ้นและสินค้าที่ระลึกมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.86

ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.22 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ ความปลอดภัยในด้านสุขภาพอนามัยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 รองลงมาคือความปลอดภัยในการเยี่ยมชมและใช้สถานที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.28 และน้อยที่สุดคือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.06

ด้านการบริหารจัดการ

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.51 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ สื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.76 รองลงมาคือ กฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.51

5.1.3. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้ผลการศึกษาดังนี้

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและประเด็นปัญหา

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.65 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ อำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ การสำรวจและการเก็บข้อมูลมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.14 ศักยภาพของปัญหามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.70 วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.48 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.02 และน้อยที่สุดคือ ประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการของปัญหามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.94

การมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.59 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ อำนวยความสะดวกในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.36 รองลงคือ สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.32 วางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 แสดงความคิดเห็นในการวางแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.70 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.62 และน้อยที่สุดคือ การเขียนและจัดทำแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.58

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ ปฏิบัติงานตามแผนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.28 และน้อยที่สุดคือ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.26

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดแผนงานร่วมกัน

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ เพื่อวางกฎระเบียบของกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.64 รองลงมาคือ เพื่อเลือกกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.56 เพื่อกำหนดบุคคลในการปฏิบัติงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.54 เพื่อกำหนดแผนงานหรือโครงการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 ตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.24 และน้อยที่สุดคือ ตัดสินใจในการสรุปผลงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.84

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.69 ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือ อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนต่างๆมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมาคือ การประเมินผลกิจกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 ควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.72 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.36 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.32 และน้อยที่สุดคือ ติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมีส่วนร่วมปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.30

5.1.4. แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การจัดทำสถานที่จอดรถเพิ่มเติมจากเดิม จัดการปรับปรุงทัศนียภาพตลอดทางคมนาคมรวมทั้งบริเวณรอบๆวัด และการขยายบริเวณวัดให้กว้างเพื่อความสะดวก สบายในการเยี่ยมชม

ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ควรมี

ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ จัดเวรยาม หรือ อปพร. เพิ่มความปลอดภัยและให้บริการ จัดเจ้าหน้าที่แนะนำสถานที่ต่างๆภายในวัดแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม จัดน้ำดื่มไว้ตามจุดต่างๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่ต้องการ จัดให้บริการโทรศัพท์สาธารณะภายในบริเวณวัด และเพิ่มจำนวนถังขยะตามจุดต่างๆ ให้มากกว่าเดิม

ด้านการบริหารจัดการ

แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : ด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ควรจัดให้มีการประชุมชาวบ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง คณะกรรมการวัดควรมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และควรมีการวางแผนในการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเป็นการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา: วัดพระธาตุเรืองรอง ทำให้ผลการศึกษาที่ได้อาจอยู่ในขอบเขตจำกัด ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเพื่อประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งต่อไปในอนาคตดังนี้

1. ควรศึกษาผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดพระธาตุเรืองรอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปและไม่ก่อให้เกิดผลเสียหรือความเสียหายต่อพื้นที่
2. ควรศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดพระธาตุเรืองรอง เพื่อทราบระดับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและข้อมูลที่ได้จะได้นำมาพัฒนาได้จริง
3. ควรศึกษาศักยภาพในการรับรองนักท่องเที่ยวของคนในพื้นที่เพื่อจะได้ทราบถึงข้อมูลที่แท้จริงจะได้นำไปพัฒนาวัดพระธาตุเรืองรองให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น

บรรณานุกรม

- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น . พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2543.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชราช.การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ.เอกสารชุดวิชานโยบายสาธารณะและการวางแผน. หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 18 กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชราช,2544.
- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท .กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย.เอกสารประกอบการอบรมโครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทยครั้งที่ 2 ณ อาคารสำนักงานศูนย์เยาวชนกรุงเทพฯ(ไทยญี่ปุ่น)ดินแดง ระหว่างวันที่ 16-21 ตุลาคม, 2535.
- นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปี 2538-2539 กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชิ่งจำกัด(มหาชน),2538.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรปริญญาโท.เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,2542.
- มนัส สุวรรณ. นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,2538.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การระดมประชาชนเพื่อพัฒนาชนบท.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,2527
- ปรัชญา เวลารัชช.การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการเพื่อพัฒนาชนบท.กรุงเทพฯมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,สำนักงานแผนยุทธศาสตร์สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.
<http://www.google.co.th>.2007, May 18 ,2547.
- รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.กรุงเทพฯ : บริดจ์ เพรส.
- วิโรจน์ ภูจินดา. นโยบายและโครงการพัฒนาชนบทของรัฐบาล. เทศบาล5,12(กันยายน):17 น,2527.
- สมชาย เดียวกุล. “การท่องเที่ยวตามวิถีไทยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”.รวมบทความการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปี พ.ศ. 2548. สำนักประสานงานการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ : บริดจ์ เพรส, 2549.
- ภักดี รัตนผล. การมีส่วนร่วมของภาครัฐชุมชนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวลำปาง.สำนักงานจังหวัดลำปาง,2543.
- จิระพรรณ กาญจนจิตรา. สังคมวิทยามนุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง จำกัด,2522.

จิระพรรณ กาญจนจิตรา. **คู่มือการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977), จำกัด,2528.

กวี วงศ์พุม. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาบัญชี,2539.

ประยูทธ สุวรรณโกตา. **บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน**. วารสารพัฒนาชุมชน 18 (พฤษภาคม): 32 – 39 น,2522.

อกิน รพีพัฒน์. **กระบวนการพัฒนาและผลกระทบโครงการพัฒนาหมู่บ้านชายแดน จังหวัดสุรินทร์**. รายงานการศึกษาขอนแก่น:สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,2528.

พจนารถ กริ่งไกร. **การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2545.

รามศรี พรหมชาติ. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร: กรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

เนตรชนก นันที. **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้มอำเภอ ลี้ จังหวัดลำพูน**. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

รัฐทิติยา หิรัณยหาด. **แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว :**

กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

วิมลรัตน์ ศรีสิงห์. **การมีส่วนร่วมของมอญรักษาทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มสตรีกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.

นัตร์ชัย ต้วงจาด. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาความคิดเห็นของชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544

นริศรา นงนุช. **รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544

เบญจจา จันทร์ และคณะ. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ,2549.

ประภาส อินทนปสาธน์. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมกรณีหมู่บ้านโลกโค้ง
อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะศิลป
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,2545.

วิมลสิริ เหมทานนท์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีชุมชน
ย่านบางลำพู. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
,2546.

ศิริวรรณ วัชรพงศ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าถ้ำผาทำพล อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต,
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร,2546.

ดารณี ประยูรวงศ์. พฤติกรรมของผู้นำที่เป็นอุปสรรคหรือส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,2525.

สุสติ สัตยมานะ. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
,2538.

พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร :
ไทยวัฒนาพานิชย์,2517.

เรวดี ไชยพาน. พฤติกรรมผู้นำที่เป็นอุปสรรคและ/หรือส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(สังคมสงเคราะห์), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2523.

Hollander,Edwin P. **Principles and methods of social psychology**. Toronto :Oxford University
Press,1970.

Gee, C.Y.; Choy, D.J.L. and Makens, J.C. **The Travel Industry**. 2nd ed. New York:
Van Nostrand Reinhold,1984.

Inskeep, E. **Tourism Planning : An Integrated and Sustainable Development
Approach**. New York: Van Nostrand Reinhold, 1991.

Cohen,John M. and Norman T. Uphoff. **Rural Development Participation : Concepts and Measures
of Project Design, Implementation and Evaluation**. New York :The Rural Development
committee Center for International Studies, Cornell University,1977.

Greewood,D. **Cultural Authenticity. Cultural Survival Quarterly**.New York : Mc Graw Hill,1982.

Howell,David W. **Passport: An introduction to the travel and tourism industry**. (2 nd ed.) South
Western Publishing co, 1993

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย (การทำงาน /การศึกษา/ประสบการณ์การทำงานวิจัย/อื่นๆ)

ชื่อนักวิจัย: นางสาวพรศิริ วิรุณพันธ์

การศึกษา: ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีปทุม

สถานที่ทำงาน: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผลงานการวิจัย :

1. เรื่อง การพัฒนาข้อสอบมาตรฐานทางการตลาดสู่ศูนย์กลางข้อสอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เรื่อง ปัจจัยส่งผลกระทบต่อสภาพและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ